

SK-101 कठोपनिषत् शाङ्करभाष्योपेता

कालावधि: - द्वे होरे

दिनाङ्क: 4-9-2018

अङ्काः - 50

A) अत्र यथेष्टं पञ्च मन्त्रान् पूरयत।

1*5=5

- 1) अनुपश्य यथा..... ॥
- 2) न वित्तेन तर्पणीयो..... ॥
- 3) न साम्परायः प्रतिभाति..... ॥
- 4) एतच्छ्रुत्वा संपरिगृह्य..... ॥
- 5) एतच्छेवाक्षरं..... ॥
- 6) हन्ता चेन्मन्यते..... ॥
- 7) अशरीरं शरीरेष्व..... ॥

B) अधस्ताद् यथेच्छं पञ्च समाधेयाः।

1*5=5

- 1) किंविधं नचिकेतसं श्रद्धाऽऽविवेश ?
- 2) त्रिकर्मकृत् कः?
- 3) कठोपनिषदि प्रलोभनग्रन्थस्य क आशयः?
- 4) शृण्वन्तोऽपि बहवो कुतो न विद्युः?
- 5) आत्माऽस्य जन्तोः निहितो गुहायाम् इत्यस्य कोऽर्थः?
- 6) नाशान्तमानसो वापि इत्यत्र अशान्तमानस इत्यस्य क अर्थः?
- 7) मृत्युः उपसेचनम् इत्यस्य भाष्यकारोक्तः अर्थः कः?

C) अधःस्थितेषु यथेच्छं पञ्च प्रश्नान् भाष्यदिशा समाधत्त।

3*5=15

- 1) स्वर्ग्यम् अग्निं नचिकेताः किमर्थम् अवृत्त ?
- 2) अनन्तलोकाप्तिः इत्यस्य कोऽर्थः?
- 3) सर्वो ह्युपर्युपर्येव बुभूषति लोकः - इत्यस्य आशयम् उद्धाटयत।
- 4) मूढाः कुतः दन्द्रम्यमाणाः परियन्ति?
- 5) अन्यत्र धर्माद् इत्यादिमन्त्रस्य अर्थं विवृणुत।
- 6) किं पदं सङ्ग्रहेणाब्रवीद् यमः?
- 7) यः सेतुरीजानानाम् इत्यादिमन्त्रस्य वाक्यार्थं विशदयत।

D) निम्नलिखितेषु त्रीन् यथाभाष्यं समाधत्त।

5*3=15

- 1) आशाप्रतीक्षे संगतम् इत्यादिमन्त्रस्य अर्थं विवृणुत।
- 2) आसीनो दूरं व्रजति इत्यादिमन्त्रं व्याख्यात।
- 3) कः न शोचति?
- 4) प्रज्ञानेनैनं नाप्नुयात् - विवृणुत।
- 5) ऋतं पिवन्तौ इत्यादिमन्त्रम् उल्लिख्य व्याख्यात।

E) नीचैः दत्तषु अनुप्रियम् एकम् उत्तरत।

10*1=10

- 1) प्रियान् प्रियरूपांश्च कामान् नचिकेताः कुतः तत्याज।
- 2) न नरेणावरेण प्रोक्त एष इत्यादिमन्त्रं प्रपूर्य व्याख्यात।
- 3) श्रेयः प्रेयसी यथाग्रन्थं विवृणुत।

SK-101 कठोपनिषत्(शाङ्करभाष्यसमेता)

कालावधि: - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) एकेन वाक्येन उत्तरत।

1x10=10

- 1) देवैरत्रापिसृजैनम्।
- 2) अन्यच्छ्रेयः.....उ प्रेयो वृणीते।
- 3) स त्वं प्रियान्.....मनुष्याः।
- 4) यथा.....मृत्युमुखात् प्रमुक्तम्।
- 5) न नरेण.....अणुप्रमाणात्।
- 6) न साम्परायः.....आपद्यते मे।
- 7) आशा नाम का ?
- 8) साम्परायः बालं प्रति कुतो न प्रतिभाति ?
- 9) श्रेयःप्रेयसी कीदृशं पुरुषं बध्नीतः ?
- 10) आख्यायिका नाम का ?
- 11) स्वर्ग्यः कः ?
- 12) सृङ्गा नाम का ?
- 13) साम्परायशब्दस्य कोऽर्थः ?

B) सप्तसु पञ्च समासेन विवृणुत।

3x5=15

- 1) विद्याविद्ययोः विरोधं दर्शयतु ?
- 2) मृत्युपाशान् प्रणोद्य स्वर्गलोके कः मोदते ?
- 3) “श्वोभावा मर्त्यस्य.....” इत्यस्य मन्त्रस्य आशयं लिखतु ?
- 4) नचिकेतसा प्रार्थितं तृतीयं वरं संक्षेपेण विवृणुत ?
- 5) अविद्यायामन्तरे के वर्तमानाः भवन्ति ?
- 6) कः शान्तिम् अत्यन्तमेति ?
- 7) “जीर्यन् मर्त्यः क्रधःस्थः प्रजानन्.....” इत्यत्र क्रधःस्थशब्दस्य भाष्योक्तौ अर्थौ कौ ?

C) त्रीणि विशदयत।

5x3=15

- 1) “देवैरत्रापि विचिकित्सितं किल त्वं च मृत्यो.....” इति मन्त्रं व्याख्यात ?
- 2) “न साम्परायः प्रतिभाति बालं.....” इति मन्त्रं व्याख्यात ?
- 3) “श्रवणायापि बहुभिर्यो न लभ्यः.....” इति मन्त्रं व्याख्यात ?

4) “न वित्तेन तर्पणीयो मनुष्यः.....” इति मन्त्रं व्याख्यात ?

5) “त्रिणाचिकेतस्त्रिभिरेत्य सन्धि.....” इति मन्त्रं व्याख्यात ?

D) एकं प्रपञ्चयत।

10x1=10

1) “अन्यच्छ्रेयोऽन्यदुतैव..... वृणीते” इति मन्त्रं व्याख्यात ?

2) “श्रेयश्च प्रेयश्च मनुष्यमेतः.....” इति मन्त्रं व्याख्यात ?

SK-102 ईशमुण्डकोपनिषद्भाष्यम्

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) अधः यथाकामं दश प्रश्नान् उत्तरत।

1x10=10

- 1) “मुण्डकमिति शब्दार्थः कः?
- 2) ब्रह्मणः उपादानकारणत्वे के दृष्टान्ताः?
- 3) अपरा विद्या का?
- 4) सम्भूतिः का?
- 5) किंलक्षणस्य वेदार्थस्य प्रकाशनाय प्रवर्ग्यान्तं ब्राह्मणमुक्तम्?
- 6) मुण्डकोपनिषद् केन वेदेन संबध्यते।
- 7) विद्ययामृतमश्नुते इति पादार्थं व्याख्यात।
- 8) चतुर्विधं कर्मफलं किम्?
- 9) के कथमात्मानं घ्नन्ति?
- 10) युयोध्यस्मज्जुहुराणमेनः इत्यस्यार्थं लिखत।
- 11) शौनकस्य प्रश्नः कः ?
- 12) सुपथा इति विशेषणं किमर्थम्?

B) नीचैः यथारुचि पञ्चप्रश्नान् भाष्यदिशा समाधत्त।

3x5=15

- 1) ईशावास्यमित्यादि मन्त्राणां क्व विनियोगः यथाभाष्यं व्याख्यात।
- 2) ब्रह्मादेवानामित्यादि मन्त्रोक्तां परम्परां गमयत।
- 3) असूर्या नाम ते लोका इत्यादि मन्त्रेण कृताम् अविद्वन्निन्दां व्याख्यात।
- 4) अग्ने नय सुपथा इत्यादि मन्त्रार्थं विवृणुत।
- 5) उपनिषद् शब्दार्थं यथाभाष्यं विवृणुत।
- 6) तपसा चीयते ब्रह्म इत्यादि मन्त्रोक्तां सृष्टिप्रक्रियां वर्णयत।
- 7) “स पर्यगात्” इति मन्त्रं यथाभाष्यं व्याख्यात।

C) अत्र यथाच्छन्दं त्रयः यथाभाष्यं समाधेयाः।

5x3=15

- 1) अविद्याग्रस्तस्य दुर्दशामविद्यायामन्तरेत्यादि मन्त्रेण गमयत।
- 2) विद्याविद्ययोः उपासनफलभेदं यथाभाष्यं प्रकाशयत।
- 3) अमृतत्वप्राप्तियाचनं सप्रसङ्गं वर्णयत।
- 4) अपराविद्यायाः विषयं गमयत।

5) अक्षरब्रह्मणः जगत्कारणतां सोदाहरणं बोधयत ।

D) निम्नलिखितयोः अनुप्रियमेकं सभाष्यम् अनुबध्नीत ।

10x1 = 10

- 1) परापरविद्ययोः भेदं प्रदर्श्य अक्षरब्रह्मणः स्वरूपं विनिर्दिशत ।
- 2) विद्याविद्योः सम्भूत्यसम्भूत्योश्च यथाभाष्यं फलभेदं प्रदर्शयत ।

SK-103 छान्दोग्योपनिषत्(अध्यायाः 6-8)

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) अधः यथाकामं दश प्रश्नान् उत्तरत।

1x10=10

- 1) ब्रह्मणः शरीरप्रवेशश्रुतिः का?
- 2) भूतानां बीजानि कानि?
- 3) उदाहरणं नाम किम्?
- 4) केन बलेन सम्पन्नाः बलिनः?
- 5) स्वपिति इत्यस्य कः अर्थः?
- 6) स्वप्नान्त शब्दवाच्यः कः?
- 7) मनसः प्राणबन्धनात्मकताविषये कः दृष्टान्तः?
- 8) पुरुषनायः गोनायः इत्युक्ते कौ भवतः?
- 9) संसारिणः विदुषश्च मरणक्रमस्य समानतायामपि कः विशेषः?
- 10) कः तप्तपरशुग्रहणे हन्यति?
- 11) ऐतदात्म्यमिदं सर्वमित्यस्य कः अर्थः?
- 12) आचार्यवान् पुरुषो वेद इत्यस्य कः अर्थः?

B) नीचैः यथारुचि पञ्चप्रश्नान् भाष्यदिशा समाधत्त।

3x5=15

- 1) छान्दोग्यतैत्तिरीययोः उत्पत्तिश्रुत्योः विरोधं परिहरत।
- 2) एकविज्ञानेन सर्वविज्ञानविषये दृष्टान्तं प्रयच्छत।
- 3) श्वेतकेतोः गुरुकुलान्निवृत्तिप्रसङ्गं व्याख्यात।
- 4) वाक्प्राणमनसामुत्पत्तिप्रकारं वर्णयत।
- 5) म्रियमाणस्य सत्सम्पत्तिक्रमं वर्णयत।
- 6) सति सम्पन्ना अपि जीवाः न जानन्ति सति सम्पद्यामहे इति सदृष्टान्तं विवेचयत।
- 7) न्यग्रोधफलदृष्टान्तं सप्रसङ्गं वर्णयत।

C) अत्र यथाच्छन्दं त्रयः यथाभाष्यं समाधेयाः।

5x3=15

- 1) सदेवसोम्येदमग्र आसीदित्यादि वाक्यार्थं विवेचयत।
- 2) त्रिवृत्करणप्रक्रियां यथाभाष्यं प्रदर्शयत।
- 3) एकविज्ञानेन सर्वविज्ञानं यदग्ने रोहितं रूपमित्यादि मन्त्रैः गमयत।
- 4) अन्नमयं हि सोम्य मनः इत्यादि श्रुतिवाक्यं सप्रसङ्गं व्याख्यात।

5) पुरुषस्य षोडशकलाविशिष्टत्वं गमयत।

D) निम्नलिखितयोः अनुप्रियमेकं सभाष्यम् अनुबध्नीत।

10x1 = 10

- 1) तस्य तावदेव चिरमित्यादि मन्त्रार्थं यथाभाष्यं प्रकाशयत।
- 2) कथमसतः सज्जायेत इति मन्त्रमुखेन महावैनाशिकपक्षं विवेचयत।

SK-106 माण्डुक्योपनिषत्कारिका

कालावधि: - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) वाक्येनैकेन उत्तरं लिखत।

1x10=10

- 1) अभिधेयप्रतिपत्तिः किं तन्त्रा?
- 2) कारणमात्रबद्धः कः?
- 3) कस्य कुले अब्रह्मवित् न भवति?
- 4) प्राज्ञः आनन्दमय इत्यत्र आनन्दमयपदस्य कः अर्थः?
- 5) प्रपञ्चः कदा निवर्तते?
- 6) कुतः प्रणवे मनो युञ्जीत?
- 7) उपव्याख्यानं नाम कोऽर्थः?
- 8) वैतथ्यप्रकरणं कुतः आरभ्यते?
- 9) ओङ्कारविकारशब्दाभिधेयः कः?
- 10) शास्त्रं शिष्य इति विकल्पः कथं निवर्तते?
- 11) आगमप्रकरणं कस्य निर्णयाय?
- 12) जाग्रत्स्वप्नयोः समानयोगक्षेमः केन हेतुना?

B) कारिकाः व्याख्यात।

3x5=15

- 1) कार्यकारणबद्धौ तौ इष्येते विश्व तैजसौ।
- 2) दक्षिणाक्षिमुखे विश्वो मनस्यन्तस्तु तैजसः।
- 3) भोगार्थं सृष्टिरित्यन्ये क्रीडार्थमिति चापरे।
- 4) द्वैतस्याग्रहणं तुल्यमुभयोः प्राज्ञतुर्ययोः।
- 5) अन्यथा गृह्यतः स्वप्नो निद्रा तत्त्वमजानतः।
- 6) त्रिषु धमसु यत्तुल्यं सामान्यं वेति निश्चितः।
- 7) प्रणवं हीश्वरं विद्यात् सर्वस्य हृदि संस्थितम्।

C) त्रीणि विशदयत।

5x3=15

- 1) प्रथमपादं वैश्वानरं भाष्यदिशा मन्त्रपूर्वकं व्याख्यात।
- 2) सृष्टिविषये नानामतानि प्रदर्शयत।
- 3) प्राज्ञं मन्त्रतद्भाष्यस्वारस्येन निरूपयत।
- 4) अग्रहण-अन्यथाग्रहणाभ्यां विश्वादीनां साम्यं वैषम्यं भाष्यभावेन आविष्कुरुत।

5) वैश्वानरादीनां प्रणवमात्राभिः अभेदं मन्त्र-तद्भाष्यसारेण साधयत।

D) एकं प्रपञ्चयत।

10x1 = 10

1) तुरीयं भाष्यमतेन प्रपञ्चयत।

2) स्वप्नस्य वैतथ्यं ग्रन्थोक्तहेतुभिः उपपादयत।

SK-108 प्रश्नोपनिषत् शांकरभाष्यम्

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) अधः यथाकामं दश प्रश्नान् उत्तरत।

1x10=10

- 1) “मन्त्रोक्तस्यार्थस्य विस्तरानुवादीदं ब्राह्मणमारभ्यते” इति वाक्यस्य कः अर्थः?
- 2) प्रजापतिना उत्पादितं प्रथमं मिथुनं किम्?
- 3) पितृयाणोपलक्षितः कः?
- 4) आदित्याभिजये किं साधनम्?
- 5) पुरीषवन्तमित्यस्य कः अर्थः?
- 6) षट् ऋतवः के?
- 7) ऋषयः इष्टं कर्म कदा कुर्वन्ति?
- 8) माया नाम का?
- 9) केषु जिह्वां न विद्यते?
- 10) “बाणमवष्टभ्य” इत्यत्र बाण शब्दार्थः कः?
- 11) वाङ्मनःचक्षुःश्रोत्रादीनां प्राणमनुत्क्रमणे दृष्टान्तः कः?
- 12) श्रद्धादि नामान्तं स्थितिकाले कुत्र प्रतिष्ठितम्?

B) नीचैः यथारुचि पञ्चप्रश्नान् भाष्यदिशा समाधत्त।

3x5=15

- 1) मासादिषु प्रजापतित्वदृष्टिप्रकारं वर्णयत।
- 2) “तद्यो ह वै तत्प्रजापतिव्रतं चरन्ति” इत्यादि मन्त्रोक्तं प्रजापतिव्रतफलं वर्णयत।
- 3) तेषामसौ विरजो ब्रह्मलोकः इति मन्त्रेण उत्तरमार्गानुगामिनां गतिं वर्णयत।
- 4) सुषुप्तौ जीवस्य परमात्मप्रार्तिं “एष हि द्रष्टा स्पृष्टा” इत्यादि मन्त्राधारेण वर्णयत।
- 5) कौसल्यप्रश्नं यथाभाष्यं वर्णयत।
- 6) यथा सम्राडेवाधिकृतवानिति मन्त्रानुसारेण प्राणस्य इन्द्रियाधिष्ठातृत्वं वर्णयत।
- 7) प्राणोत्पत्तिं प्रश्नोपनिषदनुसारेण व्याख्यात।

C) अत्र यथाच्छन्दं त्रयः यथाभाष्यं समाधेयाः।

5x3=15

- 1) प्राणप्रधानताबोधिकामाख्यायिकां यथोपनिषद् गमयत।
- 2) स्वप्नदर्शनप्रकारं वर्णयत।
- 3) सुषुप्तिस्वरूपं वर्णयत।
- 4) सुकेशादीनां गुरूपसर्तिं वर्णयत।

5) विश्वरूपं हरिणमित्यादि मन्त्रं व्याख्यात।

D) निम्नलिखितयोः अनुप्रियमेकं सभाष्यम् अनुबधीत।

10x1 = 10

1) प्राणस्तुतिं यथोपनिषद्भाष्यं वर्णयत।

2) ओङ्कारोपासनायाः मात्राभेदेन फलं वर्णयत।

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) वाक्येनैकेन उत्तरं लिखत।

1x10=10

- 1) भगवान् किमर्थं प्रवृत्तिलक्षणं धर्मं ग्राहयामास?
- 2) निवृत्तिधर्मः किंलक्षणः?
- 3) सुखिनः क्षत्रियाः किं लभन्ते?
- 4) के अन्तवन्तः?
- 5) नैनं छिन्दन्ति शास्त्राणि, किमर्थम्?
- 6) कारणस्य कार्यत्वेन अवधारणं कदा भवति?
- 7) मात्रास्पर्शाः कीदृशं न व्यथयन्ति?
- 8) कीदृशं मनः आत्मदर्शने करणम्?
- 9) भाष्यकारः पण्डितनिर्वचनं कथं दर्शयति?
- 10) कामात् क्रोधः कथं जायते?
- 11) अभिक्रमनाशाभावः योगविषयको वा साङ्ख्यविषयको वा?
- 12) पुराणः इत्यनेन आत्मनः को भावविकारः प्रतिषिद्धः?

B) पञ्च समासेन विवृणुत।

3x5=15

- 1) आत्मनः जननमरणयोः नित्यत्वे अपि शोकः नोचितः, किमर्थम्।
- 2) कर्मसु कीदृशं कौशलं योगः।
- 3) कः शान्तिम् आप्नोति।
- 4) जनकादयः कर्मणा सिद्धिं प्राप्ताः इति कथं व्याख्येयम्।
- 5) कौ न विजानीतः।
- 6) मोहकलिलात्ययस्य फलं किम्।
- 7) किमर्थं परिदेवना न कार्या।

C) त्रीणि विशदयत।

5x3=15

- 1) सतः भावे असतः अभावे च भाष्यमतं प्रपञ्चयत।
- 2) आत्मनः कीदृशं विदित्वा नानुशोचितुमर्हसि।
- 3) या निशा सर्वभूतानाम् इत्यादिश्लोकं भाष्यतात्पर्येण व्याख्यात।
- 4) न जायते म्रियते इत्यादौ आत्मनः षड्भावविकारप्रतिषेधं दर्शयत।

5) विषयध्यानस्य सर्वानर्थहेतुत्वम् उपपादयत।

D) एकं प्रपञ्चयत।

10x1=10

1) ज्ञानकर्मसमुच्चयनिरासः।

2) भगवद्वचनभाष्यरीत्या स्थितप्रज्ञः।

SK-132 ब्रह्मसूत्रे १.३,४ सशाङ्करभाष्यम्।

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्कः - 50

A) यथाकामं दश प्रश्नान् उत्तरत।**1x10=10**

- 1) सेतुशब्दव्युत्पत्तिं दर्शयत।
- 2) आराग्रोपमितत्वश्रुतिः का।
- 3) अम्बरान्तधृतेः किं सिद्धम्।
- 4) अतिवादित्वं कस्येति विवादे सिद्धान्ताभिमतं दृष्टान्तवाक्यं किम्।
- 5) आविर्भूतस्वरूपो जीवो वाक्यशेषे विवक्ष्यत इत्यत्र जीववचनं केन न्यायेन सङ्गच्छते।
- 6) आविर्भूतस्वरूपस्य जीवस्य प्रतिपादकः वाक्यशेषगतः श्रुत्यंशः कः।
- 7) शास्त्रदृष्ट्या तूपदेशो वामदेववदिति सूत्रम् भगवत्पादैः कमर्थं द्रढयितुमुद्दृतम्।
- 8) ईक्षतिकर्मेति शब्दस्य किं व्याख्यानम्।
- 9) ईक्षत्यधिकरणस्य विषयवाक्यं किम्।
- 10) दहर उत्तरेभ्यः इति सूत्रे उत्तरेभ्य इति पदस्य कोऽर्थः।
- 11) दहराधिकरणस्य विषयवाक्यं किम्।
- 12) अल्पश्रुतेरिति चेत्तदुक्तम् – कुत्र उक्तम्।

B) यथारुचि पञ्च समाधत्त।**3x5=15**

- 1) ईक्षत्यधिकरणे पूर्वपक्षिणा परात्परस्य पुरुषस्य कुत्रत्यम् उल्लेखमाश्रित्य का शङ्का उत्थापिता।
(१+२ = ३)
- 2) ईक्षत्यधिकरणे परात्परस्य पुरुषस्य उल्लेखमाश्रित्य उदिता शङ्का सिद्धान्तिना कथं समाहिता।
- 3) गतिशब्दाभ्यां तथा हि... इत्यादिसूत्रे गतिः का, शब्दश्च कः।
- 4) गतिशब्दाभ्यां तथा हि... इत्यादिसूत्रे तथाहि दृष्टमित्यंशस्य लिङ्गञ्च इत्यंशस्य च किं व्याख्यानम्। (१.५+१.५ = ३)
- 5) धृतेश्च महिम्नः... इत्यादिसूत्रभाष्ये धृतिविधृतिशब्दयोः व्युत्पत्तौ क भेद आश्रीयते।
- 6) इतरपरामर्शात्... इत्यादिसूत्रस्य प्रतिपदार्थः कः।
- 7) अन्यार्थश्च... इत्यादिसूत्रस्य प्रतिपदार्थः कः।

C) यथाच्छन्दं त्रीन् विशदयत।**5x3=15**

- 1) सिद्धान्ते वास्तविकः अतिवादी कः।
- 2) दहराधिकरणस्य त्रयः पूर्वपक्षाः के।

- 3) भाष्यकारभगवत्पादोद्धृतान् उत्तरान् हेतून् उल्लिखत ।
- 4) “कथम् पुनः स्वञ्च रूपं स्वेनैव च निष्पद्यत इति सम्भवति कूटस्थनित्यस्य” – सप्रसङ्गं सन्देहमुपन्यस्य समाधानं संक्षिपत ।
- 5) परमेश्वरवाक्ये जीवमाशङ्क्य सूत्रकारेण कृतस्य प्रतिषेधस्य कोऽभिप्रायः ।

D) अनुप्रियमेकं ससूत्रं सभाष्यसारञ्च व्याख्यात ।

10x1=10

- 1) ईक्षतिकर्माधिकरणम् ।
- 2) उत्तराच्चेद्... इत्यादि सूत्रम् ।

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) अधः यथाकामं दश प्रश्नान् उत्तरत।

1x10=10

- 1) विकरणत्वान्नेति चेत्तदुक्तमित्यत्र विकरणशब्दार्थः कः?
- 2) ब्रह्मसूत्रेषु द्वितीयाध्यायस्य प्रथमपादे कति सूत्राणि सन्ति?
- 3) कीदृशाः तर्काः अप्रतिष्ठिताः भवन्ति?
- 4) तर्कस्यासङ्कारः कः?
- 5) विवसनमते कति पदार्थाः? के च ते?
- 6) जैनमते किंपरिमाणो जीवः?
- 7) आकाशोत्पत्तिवादिनी श्रुतिः का?
- 8) एतेन शिष्टापरिग्रहा अपि व्याख्याताः सूत्रार्थं लिखत।
- 9) संवदनं नाम किम्?
- 10) आकाशाधिकरणे कति पूर्वपक्षसूत्राणि? कानि च तानि?
- 11) साङ्ख्ययोगशब्दाभ्यां किमभिलष्यते?
- 12) कपिलस्य ज्ञानातिशयवादिनी श्रुतिः का?

B) नीचैः यथारुचि पञ्चप्रश्नान् भाष्यदिशा समाधत्त।

3x5=15

- 1) एतेन योगः प्रत्युक्तः इति सूत्रार्थं विशदयत।
- 2) शिष्टापरिग्रहाधिकरणसारं लिखत।
- 3) देवादिवदपि लोके सूत्रार्थं विवृणुत।
- 4) अश्मादिवच्च तदनुपपत्तिः इति सूत्रार्थं लिखत।
- 5) लोकवत्तु लीलाकैवल्यमिति सूत्रं सप्रसङ्गं व्याख्यात।
- 6) सर्वधर्मोपपत्तेश्च इति सूत्रं व्याख्यात।
- 7) गौण्यसम्भवात् इति सूत्रार्थं विवृणुत।

C) अत्र यथाच्छन्दं त्रयः यथाभाष्यं समाधेयाः।

5x3=15

- 1) इतरव्यपदेशाधिकरणे पूर्वपक्षमारचयत।
- 2) उपसंहारदर्शनाधिकरणसारं संगृहीत।
- 3) वैषम्यनैर्घृण्याधिकरणसिद्धान्तमारचयत।
- 4) स्मृत्यधिकरणसारं लिखत।

5) सर्वोपेताधिकरणं संगृहीत।

D) निम्नलिखितयोः अनुप्रियमेकं सभाष्यम् अनुबन्धीत।

10x1=10

1) विलक्षणत्वाधिकरणसारं लिखत।

2) एकस्मिन्नसम्भवाधिकरणं यथाभाष्यं व्याख्यात।

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) द्वादशसु दश समाधत्त।

1x10=10

- 1) मूर्छावस्थायाः कुत्र अन्तर्भावः?
- 2) परस्य ब्रह्मणो देहादिषूपाधिष्वन्तरनुप्रवेशे श्रुतिप्रमाणं किम्?
- 3) सन्ध्यमित्यस्य भाष्योक्तः अर्थः कः?
- 4) संराधनकाले योगिन आत्मानं पश्यन्ति इत्यत्र श्रुतिप्रमाणं किम्?
- 5) ब्रह्मणः परम् अन्यत् तत्त्वमस्तीत्यत्र पूर्वपक्षिदर्शितहेतवः के?
- 6) सिद्धान्तिमते आत्मनः सेतुत्वं किमभिप्रायकम्?
- 7) जैमिनिमते कर्मफलदाता कः?
- 8) पूर्वपक्षिमते जीवस्य सुषुप्तिस्थानं किम्?
- 9) भेददर्शननिन्दायां श्रुतिप्रमाणं किम्?
- 10) जीवस्य कति अवस्थाः भवन्ति?
- 11) स्वाप्निकपदार्थानामपारमार्थिकत्वं कुतः?
- 12) मुग्धाधिकरणस्य पूर्वपक्षः कः?

B) सप्तसु पञ्च समाधत्त।

3X5=15

- 1) निर्मातारं चैके पुत्रादयश्च।
- 2) अतः प्रबोधोऽस्मात्।
- 3) अरूपवदेव हि तत्प्रधानत्वात्।
- 4) अत एव चोपमा सूर्यकादिवत्।
- 5) अपि च संराधने प्रत्यक्षानुमानाभ्याम्।
- 6) परमतः सेतून्मानसंबन्धभेदव्यपदेशेभ्यः।
- 7) फलमत उपपत्तेः।

C) पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।

5X3=15

- 1) कर्मानुस्मृतिशब्दविध्यधिकरणम्।
- 2) मुग्धाधिकरणम्।
- 3) प्रकृतैतावत्त्वाधिकरणम्।

- 4) फलाधिकरणम्।
- 5) तदभावाधिकरणम्।

D) द्वयोरेकं समाधत्त।

10X1=10

- 1) स्वप्ने रथादिसृष्टिः पारमार्थिकी उत मायामयीति सन्ध्यधिकरणं विचारयत।
- 2) उभयलिङ्गाधिकरणपर्यालोचनया ब्रह्मणः श्रुतिसम्मतं स्वरूपं दर्शयत।

SK-151 पञ्चदशी

कालावधि: - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) द्वादशसु दश समाधत्त।

1x10=10

- 1) सुषुप्तानुभवं प्रति किं प्रमाणम्?
- 2) तत्त्वमसीति वाक्ये कीदृशी लक्षणा?
- 3) आत्मनः परमानन्दस्वरूपत्वस्य अभाने कः प्रतिबन्धः?
- 4) किं नाम जागरितम्?
- 5) सविकल्पस्य लक्ष्यत्वे लक्ष्यस्य किं स्यात्?
- 6) निदिध्यासनस्य लक्षणं किम्?
- 7) समार्धिं किमित्याहुः योगिनः?
- 8) प्राज्ञः को भवति?
- 9) समाधावपि अन्तःकरणसद्भावे किं मानम्?
- 10) सूक्ष्मभूतानां मिलितेभ्यः रजोऽशेभ्यः किमुत्पद्यते?
- 11) केन परां निर्वृतिं लभन्ते?
- 12) का नाम प्रकृतिः?

B) सप्तसु पञ्च समाधत्त।

3X5=15

- 1) अभाने न परं प्रेम भाने न विषये स्पृहा।
- 2) ततो विभक्ता तत्संविदैकरूप्यान्न भिद्यते।
- 3) तत्प्रेमात्मार्थमन्यत्र नैवमन्यार्थमात्मनि।
- 4) निर्विकल्पस्य लक्ष्यत्वं न दृष्टं न च सम्भवि।
- 5) व्यतिरेकस्त्वात्मभाने सुषुप्त्यनवभासनम्।
- 6) वृत्तीनामनुवृत्तिस्तु प्रयत्नात्प्रथमादपि।
- 7) तदभावात्ततोऽन्ये तु कथ्यन्ते व्यष्टिसंज्ञया।

C) पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।

5X3=15

- 1) ज्ञानस्य आत्मस्वरूपत्वं, परमानन्दता च।
- 2) 'तत्त्वमसि' इत्यत्र लक्षणया वाक्यार्थनिर्णयः।
- 3) भूतभौतिकसृष्टिविचारः।
- 4) आत्मनः कारणादिशरीरत्रयम्।

5) समाधिस्वरूपं तत्फलनिरूपणं च।

D) द्वयोरेकं समाधत्त।

10X1=10

- 1) तिसृष्वप्यवस्थासु संविदेकत्वम्, आत्मनश्च तत्स्वरूपत्वं च यथाग्रन्थं प्रपञ्चयत।
- 2) पञ्चानां कोशानां परिचयपूर्वकं, कोशविवेकप्रक्रियया यथाग्रन्थम् आत्मस्वरूपप्रतिपत्तिप्रकारं वर्णयत।

SK-164 वेदान्तपरिभाषा-II

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) द्वादशसु दश समाधत्त।

1x10=10

- 1) किं नाम पारमार्थिकतत्त्वावेदकत्वम्?
- 2) "आनन्दो विषयानुभवो नित्यत्वम्" इति कुत्र प्रोक्तम्?
- 3) व्यानाख्यः प्राणविशेषः कीदृशो भवति?
- 4) त्रिवृत्करणे श्रुतिप्रमाणं किम्?
- 5) चतुर्विधस्थूलशरीराणि कानि?
- 6) का नाम आसत्तिः?
- 7) "स्वार्थबोधे समाप्तानामङ्गाङ्गित्वाद्यपेक्षया" कस्योक्तिरियम्?
- 8) अर्थवादवाक्यानां कुत्र लक्षणा?
- 9) 'वाक्यवृत्तिः लक्षणा' इत्यत्र दृष्टान्तः कः?
- 10) सृष्टिवाक्यानां कुत्र तात्पर्यमस्ति?
- 11) भूतभौतिकानां न कारणलयक्रमेण लयः, कुतः?
- 12) मन आदीनां चतुर्णाम् अधिष्ठातृदेवताः काः?

B) सप्तसु पञ्च समाधत्त।

3X5=15

- 1) यावल्लक्ष्यकालमनवस्थितत्वे सति व्यावर्तकम्।
- 2) अन्तःकरणस्य द्वे शक्ती, ज्ञानशक्तिः, क्रियाशक्तिः चेति।
- 3) प्राकृतलयस्तु कार्यब्रह्मविनाशनिमित्तकः।
- 4) न हि सृष्टिवाक्यानां सृष्टै तात्पर्यम्।
- 5) योग्यता च तात्पर्यविषयीभूतसंसर्गाबाधः।
- 6) लक्षणाबीजं तु तात्पर्यानुपपत्तिरेव।
- 7) अस्माकं तु मते वेदो न नित्यः।

C) पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।

5X3=15

- 1) ब्रह्मणः जगत्कारणत्वम्।
- 2) शाब्दबोधे तात्पर्यज्ञानम्।
- 3) चतुर्विधः प्रलयः।

4) 'तत्त्वमसि' इति वाक्यार्थः ।

5) सुषुप्तिः ।

D) द्वयोरेकं समाधत्त ।

10X1=10

1) तटस्थस्वरूपलक्षणव्याख्याय, तत्पदार्थविचारं यथाग्रन्थं कुरुत ।

2) आकाङ्क्षायोग्यतादि-शाब्दबोधकारणानि यथाग्रन्थं व्याख्यात ।

SK-167 सिद्धान्तलेशसङ्ग्रहे प्रथमपरिच्छेदः।

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) यथाकामं दश प्रश्नान् उत्तरत।**1x10=10**

- 1) माया जगदुपादानमिति कस्मात् प्रतीयते।
- 2) पदार्थतत्त्वनिर्णयकाराः के।
- 3) विवरणाचार्याः के।
- 4) प्रकटार्थकाराः के।
- 5) कृत्स्नव्यावहारिकप्रपञ्चस्य ब्रह्मैव उपादानमिति कस्याः श्रुतेः ज्ञायते।
- 6) चैतन्यचातुर्विध्यवादे कूटस्थचैतन्याङ्गीकारम् प्रति प्रमाणभूता श्रुतिः का।
- 7) जीव ईशो विशुद्धा... इत्यादिकारिकाम् पूरयत।
- 8) आसुतेरामृतेः... इत्यादिकारिकाम् पूरयत।
- 9) जीवेश्वरयोः प्रतिबिम्बविशेषत्वपक्षेषु मुक्तप्राप्यं चैतन्यं कीदृशम्।
- 10) चैतन्यस्य त्रैविध्यमिति प्रक्रिया कस्य आचार्यस्य वचनमाश्रित्य प्रवृत्ता।
- 11) विवर्ताधिष्ठानस्य पारिभाषिकमुपादानत्वमाश्रित्य प्रवृत्तम् उपादानलक्षणं किम्।
- 12) विवर्तपरिणामोपादानद्वयसाधारणम् अन्यलक्षणं किम्।

B) यथारुचि पञ्च विशदयत।**3x5=15**

- 1) ब्रह्मलक्षणविषये कौमुदीकृन्मतम्।
- 2) ब्रह्मलक्षणविषये द्वितीयम् मतम्।
- 3) कीदृशम् ब्रह्म जगदुपादानमिति विवरणानुसारिणाम् मतम्।
- 4) “एवमेवास्य परिद्रष्टुः...” “गताः कलाः...” इत्येते श्रुती मायाऽविद्याभेदवादिनः कथं व्याख्यान्ति।
- 5) “एवमेवास्य परिद्रष्टुः...” “गताः कलाः...” इत्येते श्रुती मायाऽविद्याभेदवादिष्वेकदेशिनः कथं व्याख्यान्ति।
- 6) परिसंख्याविधिलक्षणस्य प्रथमविधां सदृष्टान्तम् उपन्यस्यताम्।
- 7) परिसंख्याविधिलक्षणस्य द्वितीयविधां सदृष्टान्तम् उपन्यस्यताम्।

C) यथाच्छन्दं त्रीन् उत्तरत।**5x3=15**

- 1) चैतन्यचातुर्विध्यवादानुसारम् बाधायाम् अभेदे च सामानाधिकरण्यं कयोः कयोर्मध्येऽङ्गीकृत इति सदृष्टान्तं दर्शयत।

- 2) चैतन्यचातुर्विध्यं सदृष्टान्तं वर्णयत।
- 3) चैतन्यचातुर्विध्यवादे कूटस्थचैतन्याङ्गीकारम् प्रति अनुभवप्रमाणं व्याख्यात।
- 4) विवर्तपरिणामयोर्विवेकं यथाग्रन्थं दर्शयत।
- 5) श्रवणविधिविषये वार्त्तिककारानुसारिणाम् मतं निरूपयत।

D) अनुप्रियमेकं व्याख्यात।

10x1=10

- 1) मायायाः जगदुपादानत्वविषये प्रवृत्ताश्चत्वारः पक्षाः।
- 2) जीवेश्वरस्वरूपविषये बिम्बप्रतिबिम्बवादमाश्रित्य प्रवृत्ताश्चत्वारः पक्षाः।

SK-171 अद्वैतसिद्धिः

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) अधः यथाकामं दश प्रश्नान् उत्तरत।

1x10=10

- 1) अद्वैतसिद्धेः मंगलश्लोकं लिखत।
- 2) अद्वैतसिद्धिः इति शब्दार्थः कः?
- 3) अद्वैतसिद्धिः कस्य ग्रन्थस्य खण्डनाय विरचिता?
- 4) अद्वैतसिद्धौ कति मिथ्यात्वलक्षणानि विचारितानि?
- 5) अद्वैतसिद्धेः प्रयोजनं सश्लोकं लिखत।
- 6) उपपादनं नाम किम्?
- 7) द्वैतमिथ्यात्वसिद्धिपूर्वकत्वं कस्य?
- 8) प्राचीनमते पक्षतालक्षणं किम्?
- 9) व्युदसनीयतया इत्यस्य कः अर्थः?
- 10) द्वितीयमिथ्यात्वलक्षणं किम्?
- 11) निषेधस्य प्रातिभासिकत्वे कः दोषः?
- 12) सत्प्रतियोगिक असत्प्रतियोगिकभेदद्वयं साध्यमिति पक्षः युक्तः किम्?

B) नीचैः यथारुचि पञ्चप्रश्नान् समाधत्त।

3x5=15

- 1) कथात्रैविध्यं प्रतिपादयत।
- 2) पक्षतालक्षणं विचारयत।
- 3) मिथ्यात्वे विप्रतिपत्तिं प्रदर्श्य दलसार्थक्यमालोचयत।
- 4) सन्दिग्धानैकान्तिकतादोषस्वरूपं चिन्तयत।
- 5) प्रपञ्चमिथ्यात्वे अनुमानप्रयोगं दर्शयत।
- 6) प्रथममिथ्यात्वलक्षणसिद्धान्तानुसारं व्याहृतेः त्रैविध्यं निराकुरुत।
- 7) निषेधस्य पारमार्थिकत्वे दोषं प्रदर्श्य निराकुरुत।

C) अत्र यथाच्छन्दं त्रयः समाधेयाः।

5x3=15

- 1) विप्रतिपत्तेः विचाराङ्गत्वं साधयत।
- 2) पक्षतावच्छेदकं विचारयत।
- 3) द्वितीयमिथ्यात्वलक्षणसमन्वयं कुरुत।

- 4) सत्प्रतियोगिक असत्प्रतियोगिकभेदद्वयं वा साध्यमिति पक्षमाश्रित्य प्रथममिथ्यात्व लक्षणं परिपोषयत।
- 5) विप्रतिपत्तेः विचाराङ्गत्वे पूर्वपक्षमुपस्थापयत।

D) निम्नलिखितयोः अनुप्रियमेकम् अनुबध्नीत।

10x1=10

- 1) प्रथममिथ्यात्वलक्षणे पूर्वपक्षं संसाध्य खण्डयत।
- 2) द्वितीयमिथ्यात्वलक्षणे निषेधस्य सत्तात्रैविध्यं निराकृत्य द्वैविध्यं विचारयत।

A) द्वादशसु दश समाधत्त।**1x10=10**

- 1) कः तावत्प्रथमोऽध्यासः?
- 2) 'सत्यानृते मिथुनीकृत्य' इत्यत्र सत्यशब्दार्थः कः?
- 3) भाष्यारम्भे कीदृशं मङ्गलं विहितम्?
- 4) अध्यासः नैसर्गिक इत्यस्य कोऽर्थः?
- 5) "मिथ्याज्ञाननिमित्त" इत्यस्य कोऽर्थः?
- 6) विषयिणः धर्माः के?
- 7) अध्यासभाष्ये प्रयोजननिर्देशः कथं कृतः?
- 8) "अभूतद्वैतजालाय" कोऽर्थः?
- 9) शाङ्करभाष्यं पद्मपादाचार्यैः कथं स्तुतम्?
- 10) अख्यातिर्नाम का?
- 11) 'इतरेतराविवेकेन' इत्यस्यार्थः कः?
- 12) अध्यासलक्षणे 'परत्र' इति पदस्य किमौचित्यम्?

B) सप्तसु पञ्च समाधत्त।**3X5=15**

- 1) ननु अहमिति निरंशचैतन्यमात्रं प्रतिभासते।
- 2) मिथ्येति अनिर्वचनीयतोच्यते।
- 3) अभूतद्वैतजालाय साक्षिणे ब्रह्मणे नमः।
- 4) विना विनायकमपूर्वशङ्करम्।
- 5) अनन्दो विषयानुभवो नित्यत्वमिति सन्ति धर्माः।
- 6) अग्रणीः शिष्टाचारपरिपालने भगवान् भाष्यकारः।
- 7) तत् यदि वस्तुकृतं न ज्ञानेन निबर्हणीयम्।

C) पञ्चसु त्रीन् समाधत्त।**5X3=15**

- 1) विषयविषयिणोरितरेतरभावानुपपत्तिविचारः।
- 2) अनर्थश्च प्रमातृताप्रमुखं कर्तृत्वभोक्तृत्वम्।
- 3) अध्यासभाष्ये विषयप्रयोजननिर्देशः।

4) पञ्चपादिकायाः मङ्गलाचरणविचारः ।

5) पञ्चपादिकादिशा अख्यातिविषयः ।

D) द्वयोरेकं समाधत्त ।

10X1=10

1) आत्मानात्मनोरध्यासानुपपत्तिं यथाग्रन्थं साधयत ।

2) अध्यासलक्षणं सयुक्तिं वर्णयत ।

SK-201 सिद्धान्तकौमुदी पञ्चसन्ध्यन्तभागः

समयावधि: – होराद्वयम्

पूर्णाङ्कः - 50

A) यथेष्टं दश प्रश्नानाम् उत्तरं लिखत ।**10x 1=10**

- 1) लणसूत्रे अकारः किमर्थम् ?
- 2) अल्पासवः के ?
- 3) इको गुणवृद्धी इत्यस्य उदाहरणपुरस्सरं अर्थं लिखत ।
- 4) मिदचोऽन्त्यात्परः इत्यस्य उदाहरणं लिखत ।
- 5) अनेकविधमान्तर्यं प्रतिपादयत ।
- 6) अनेकाल्शिश्तु सूत्रेण आदेः परस्य इति सूत्रं कथं बाध्यते ?
- 7) पुत्रशब्दस्य आदिनीशब्दे परे कदा द्वित्वं भवति ?
- 8) तदात्म्यम् इत्यत्र यमां यमि लोपो कुतो न ?
- 9) क्रय्यम् इत्यस्य कोऽर्थः ?
- 10) हर एहि इत्यत्र सन्धिः किमर्थं न भवति ?
- 11) उपाच्छति इत्यत्र 'ऋत्यकः' कुतो न प्रवर्तते ?
- 12) मनीषा इत्यत्र पररूपं कस्य भवति ?
- 13) श्रदिति इत्यत्र पररूपं किमर्थं न भवति ?

B) काञ्चन पञ्चप्रश्नान् समाधत्त ।**5x3=15**

- 1) खयां यमाः..... स्मृताः इति कारिकां लिखत ।
- 2) अणुदित्सूत्रं विशदयत ।
- 3) इको गुणवृद्धी सूत्रं सोदाहरणं निरूपयत ।
- 4) न पदान्त सूत्रं सोदाहरणं लिखत ।
- 5) वान्तो यि प्रत्यये इति सूत्रं व्याख्यात ।
- 6) अवैहि इत्यादौ कथं वृद्धिः असाधुः ?
- 7) उपेडकीयति इत्यत्र कथं विकल्पः ससन्दर्भं विशदयत ।
- 8) उभयथर्क्षु इत्यनेन किं ज्ञाप्यते ?

C) यथारुचि प्रश्नत्रयं समाधत्त ।**3x5=15**

- 1) न वेति विभाषा सूत्रं व्याख्यात ।
- 2) द्वित्वं लस्यैव इति कारिकां ससन्दर्भम् उपस्थापयत ।

- 3) स्थानेऽन्तरतमः सूत्रं यथाशास्त्रं विवेचयत ।
- 4) प्रादूहोढोढ्ये इति वार्तिकं उदाहरणपुरस्सरं व्याख्यात ।
- 5) एत्येधत्यूटसु इति यथा ग्रन्थं व्याख्यात ।

D) यथेष्टं अन्यतमं व्याख्यात ।

1x10=10

- 1) स्थानिवदादेशोऽनल्विधौ इति सूत्रं विस्तरेण निरूपयत ।
- 2) अचः परस्मिन्पूर्वविधौ इति सूत्रं यथाग्रन्थं व्याख्यात ।
- 3) परनित्यान्तरङ्गापवादानाम् परिभाषां निरूपयत ।

SK-201 सिद्धान्तकौमुद्याम् आदितः पञ्चसन्ध्यन्तो भागः ।

समयावधि: - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) यथेष्टं दशानां प्रश्नानाम् उत्तरं लिखत ।

1x10=10

- 1) माहेश्वराणि इति पदस्य विग्रहं कुरुत ।
- 2) अ इति कतिवर्णानां संज्ञा ।
- 3) तपरः इति पदस्य विग्रहं लिखन्तु ।
- 4) इण् इति प्रत्याहारः पूर्वनकारेण भवति न वा ।
- 5) चादयः इत्यस्य विग्रहं प्रदर्शयन्तु ।
- 6) शस्य आभ्यन्तरप्रयत्नः कः ।
- 7) अण् इति प्रत्याहारः पूर्वनकारेण भवति परेण वा ।
- 8) लघुसंज्ञाविधायकं सूत्रं लिखत ।
- 9) अच्संज्ञाविधायकं सूत्रं लिखत ।
- 10) संयोगसंज्ञाविधायकं सूत्रं लिखन्तु ।
- 11) गुणसंज्ञाविधायकं सूत्रं लिखत ।
- 12) ऋत् इति कतिवर्णानां संज्ञा ।

B) यथारुचि पञ्च प्रश्नान् समाधत्त ।

3x5=15

- 1) सुध्युपास्यः इति प्रयोगं साधयत ।
- 2) रामश्चिनोति इति प्रयोगं साधयत ।
- 3) हरी एतौ इति प्रयोगं साधयत ।
- 4) विष्णुस्त्राता इति प्रयोगं साधयत ।
- 5) उपेन्द्रः इति प्रयोगं साधयत ।
- 6) मनोरथः इति प्रयोगं साधयत ।
- 7) वाग्धरिः इति प्रयोगं साधयत ।

C) यथेष्टं त्रयाणामुत्तरं लिखत ।

5x3=15

- 1) उच्चारणस्थानानां निरूपणं कुरुत ।
- 2) बाह्यप्रयत्नानां निरूपणं कुरुत ।
- 3) हलन्त्यम् इति सूत्रं सोदाहरणं व्याख्यात ।
- 4) आदिरन्त्येन सहेता इति सूत्रं व्याख्यात ।

5) मुखनासिकावचनोऽनुनासिकः इति सूत्रं व्याख्यात।

D) एकस्योत्तरं लिखत।

10x1 = 10

1) ऊकालोऽज्झस्वदीर्घप्लुतः इति सूत्रं विस्तरेण प्रतिपादयत।

2) उपदेशेऽजनुनासिक इत् इति सूत्रं विस्तरेण प्रतिपादयत।

SK-205 सिद्धान्तकौमुदी (अजन्तभागः)

समयावधि: - होराद्वयम्

पूर्णाङ्कः - 50

A) यथेष्टं दशानां प्रश्नानाम् एकेन वाक्येन उत्तरं लिखत-**1x10=10**

- 1) समासग्रहणं नियमार्थम्। कः नियमः ?
- 2) कयोः विभक्तिसंज्ञा भवति ?
- 3) अतो गुणे इत्यनेन किं विधीयते ?
- 4) तस्माच्छसो नः पुंसि। कस्मात् ?
- 5) सन्निपातपरिभाषायाः अनित्यत्वस्य ज्ञापकः कः ?
- 6) आदेशप्रत्यययोः इत्यत्र कस्मात् सः इत्यनुवर्तते ?
- 7) उभशब्दस्य सर्वादिगणे पाठः किमर्थः?
- 8) सर्वादिगणे तुल्यपर्यायस्य समशब्दस्य ग्रहणं कुतः न ?
- 9) यूषभ्याम् इत्यत्र दीर्घः कुतः न ?
- 10) स्वादिष्वसर्वनामस्थाने इति सूत्रेण किं विधीयते ?
- 11) त्वः इति कथं सिद्ध्यति ?
- 12) ना आदेशः कस्य ? कदा ?

B) यथेष्टं पञ्चानां प्रश्नानाम् उत्तरं लिखत-**3x5=15**

- 1) कृत्तद्धितसमासश्च इत्यत्र समासग्रहणेन कः नियमः ज्ञापितः? कथम् ?
- 2) तेन शसादावचि भसंज्ञैव। केन कारणेन ?
- 3) पदद्विश्ररणयोऽस्त्रियाम्।' इति कथं संगच्छते ?
- 4) रामेषु। ससूत्रं रूपं साधयत।
- 5) यूष्णि। ससूत्रं रूपं साधयत।
- 6) सर्वेषाम्।ससूत्रं रूपं साधयत।
- 7) हरेः। ससूत्रं रूपं साधयत।

C) यथेष्टं त्रयाणां प्रश्नानाम् उत्तरं लिखत-**5x3=15**

- 1) एङ्हस्वात्संबुद्धेः।
- 2) बहुवचने झल्येत्।
- 3) न बहुव्रीहौ।
- 4) आतो धातोः।

5) शेषो घ्यसखि।

D) एकस्योत्तरं लिखत -

10x1=10

1) जरायाः जरसन्यतरस्याम्।

2) पद्मोमास्हृन्निशसन्यूपन्दोषन्यकञ्छकञ्चुदन्नासञ्छस्प्रभृतिषु।

SK-205 सिद्धान्तकौमुदी(अजन्तभागः)

समयावधि: - होराद्वयम्

पूर्णाङ्कः - 50

A) यथेष्टं दशानां प्रश्नानाम् एकेन वाक्येन उत्तरं लिखत-

1x10=10

- 1) समासग्रहणं नियमार्थम्। कः नियमः ?
- 2) कयोः विभक्तिसंज्ञा भवति ?
- 3) 'जस्' इत्यत्र जकारस्य इत्संज्ञा केन सूत्रेण ?
- 4) सम्बुद्धिसंज्ञाविधायकं सूत्रं किम् ?
- 5) अतो गुणे इत्यनेन किं विधीयते ?
- 6) तस्माच्छसो नः पुंसि। कस्मात् ?
- 7) अङ्गसंज्ञाविधौ तदादिग्रहणं किमर्थम् ?
- 8) सन्निपातपरिभाषायाः अनित्यत्वस्य ज्ञापकः कः ?
- 9) रामशब्दस्य पञ्चम्येकवचने कति रूपाणि ?
- 10) आदेशप्रत्यययोः इत्यत्र कस्मात् सः इत्यनुवर्तते ?
- 11) उभशब्दस्य सर्वादिगणे पाठः किमर्थः?
- 12) सर्वादिगणे तुल्यपर्यायस्य समशब्दस्य ग्रहणं कुतः न ?

B) यथेष्टं पञ्चानां प्रश्नानाम् उत्तरं लिखत-

3*5=15

- 1) कृत्तद्धितसमासश्च इत्यत्र समासग्रहणेन कः नियमः ज्ञापितः? कथम् ?
- 2) अत एव सः सि इति तादेशः आरभ्यते।
- 3) 'तदन्तस्यापीयं संज्ञा।' का ? कथम् ?
- 4) रामाणाम्। ससूत्रं रूपं साधयत।
- 5) रामेषु। ससूत्रं रूपं साधयत।
- 6) सर्वे। ससूत्रं रूपं साधयत।
- 7) सर्वेषाम्। ससूत्रं रूपं साधयत।

C) यथेष्टं त्रयाणां प्रश्नानाम् उत्तरं लिखत-

5*3=15

- 1) कृत्तद्धितसमासाश्च।
- 2) आदेशप्रत्यययोः।
- 3) एङ्हस्वात्संबुद्धेः।
- 4) बहुवचने झल्येत।

5) द्वन्द्वे च।

D) एकस्योत्तरं लिखत -

10x1=10

- 1) अर्थवदधातुरप्रत्ययः प्रातिपदिकम्।
- 2) उभ-उभयशब्दयोः सर्वादिगणे पाठप्रयोजनचर्चा वर्णयत।

SK-209 सिद्धान्तकौमुद्यां कारकप्रकरणम्

समयावधि:-होराद्वयम्

सत्रम् ३

पूर्णाङ्काः-५०

A) दश समाधेयाः

१ X १० = १०

- 1) प्रातिपदिकार्थलिङ्गपरिमाणवचनमात्रे इत्यत्र कः विग्रहः?
- 2) मात्रपदस्य प्रत्येकं सम्बन्धः कथम्?
- 3) हे राम इत्यत्र राम इति पदे का विभक्तिः केन सूत्रेण?
- 4) माषेषु अश्वं बध्नाति इत्यत्र माषाः कस्य ईप्सिताः?
- 5) तृतीयार्थे इति सूत्रे तृतीयार्थः कः?
- 6) लक्ष्मीर्हरिम् अभि इत्यत्र अभि इत्यस्य कः अर्थः?
- 7) अपि सिञ्च इत्यत्र कर्मप्रवचनीयसंज्ञा केन?
- 8) वृक्षं प्रति विद्योतते विद्युत् इत्यत्र प्रति इत्यस्य कर्मप्रवचनीयसंज्ञा केन?
- 9) कुतः पर्यागच्छति इत्यत्र कर्मप्रवचनीयसंज्ञायाः फलं किम्?
- 10) अनु हरिं सुराः इत्यस्य वाक्यस्य अर्थः कः?
- 11) करणसंज्ञाविधायकं सूत्रं किम्?
- 12) अनभिहिते कर्तारि का विभक्तिः भवति?

B) पञ्च समाधत्त

३ X ५ = १५

- 1) कालाध्वनोरत्यन्तसंयोगे इत्यस्य व्याख्यानं कुरुत ।
- 2) अनुर्लक्षणे इति व्याख्यात ।
- 3) अधिशीङ्स्थासां कर्म इति व्याख्यात ।
- 4) अभिरभागे इति व्याख्यात ।
- 5) अकर्मकधातुभिर्योगे देश इत्यादिवार्तिकं प्रपञ्चयत ।
- 6) द्रोणो व्रीहिः इति व्याख्यात ।
- 7) हृक्रोरन्यतरस्याम् इति सूत्रं व्याख्यात ।

C) यथाभीष्टं त्रीणि समाधत्त

५ X ३ = १५

- 1) तथायुक्तं चानीप्सितम् इति व्याख्यात ।
- 2) गतिबुद्धि इत्यादिसूत्रं नियमार्थम् उत विध्यर्थम्?
- 3) गतिबुद्धि इत्यादिसूत्रस्य उदाहरणानि प्रपञ्चयत ।
- 4) कर्मप्रवचनीयसंज्ञायाः फलानि सोदाहरणं प्रपञ्चयत ।

5) अपिः पदार्थसम्भावना इत्यादिसूत्रं व्याख्यात।

D) यथाभीष्टम् समाधत्त

१० X १ = १०

1) कर्तुरीप्सिततमं कर्म इति सूत्रं व्याख्यात।

2) अकथितं च इति व्याख्यात।

SK-215 सिद्धान्तकौमुद्या समासान्तप्रकरणम्

समयावधि: – होराद्वयम्

पूर्णाङ्कः - 50

A) स्वेच्छया केषाञ्चन दशप्रश्नानामुत्तराणि लिखन्तु।**1x10=10**

- 1) भागवित्ति-भागवित्तिकौ पदस्यार्थः कः?
- 2) शिरसी शिरांसीत्यादौ प्राण्यङ्गत्वादेकवद्भावः कथन्न ?
- 3) लौकिकालौकिकविग्रहयोर्लक्षणं किम् ?
- 4) अनृच्वहृचयोर्विग्रहं लिखत।
- 5) सरसजमित्यत्र कस्मिन्नर्थे कश्च समासः ?
- 6) मातृष्वसा इत्यत्र केन सूत्रेण मूर्धन्यादेशो विधीयते?
- 7) दृश्यतेऽनेनेति दर्शनमित्यनेन किं बोध्यते ?
- 8) नञस्तत्पुरुषादित्यस्योदाहरणं किम् ?
- 9) यस्याग्रजः पुमान् स कः ?
- 10) सुसक्थः, स्वक्षः एतयोरर्थः कः ?
- 11) पश्यतोहरः इत्यत्र केनालुग्विधीयते ?
- 12) षष्ठ्या आक्रोशे अत्र आक्रोशपदार्थः कः ?

B) यथेष्टं पञ्चानाम् उत्तरं लिखत।**3x5=15**

ब्रह्मवर्चसम्, नक्तन्दिवम्, सुराजा, मनसागुप्ता, त्वचिसारः, उरसिलोमा, होतुरन्तेवासी, एतेषु केषाञ्चन पञ्चप्रयोगाणां सूत्रनिर्देशपुरस्सरं प्रक्रियां लिखन्तु।

C) यथेष्टं त्रयाणामुत्तरं लिखत -**5x3=15**

- 1) पूर्वपदार्थप्रधानोऽव्ययीभावः, उत्तरपदार्थप्रधानस्तत्पुरुषः, अन्यपदार्थप्रधानो बहुव्रीहिः, उभयपदार्थप्रधानो द्वन्द्वः, इत्यादिषु प्रायिकत्वं कथं लक्ष्यते ?
- 2) सप्तगोदावरम्, पद्मनाभः, प्रतिसामम् कयोश्चिद्वयोः सिद्धिर्विधेया।
- 3) उगितश्चेति सूत्रं व्याख्यायताम्।
- 4) प्रत्ययस्थात्कात्पूर्वस्यात् इदाप्यसुपः सूत्रमिदं सोदाहरणं विवृणुत।

D) एकस्योत्तरं लिखन्तु -**10x1=10**

- 1) कारनाभि च प्राचां हलादौ अस्य सूत्रस्य यथाग्रन्थं व्याख्या कार्या।
- 2) सोदाहरणम् "अजाद्यतष्टाप्" इति सूत्रं स्वाधीतग्रन्थदिशा विवेचयन्तु।

SK-225 सिद्धान्तकौमुद्यां सन्नन्तप्रकरणम्

समयावधि: - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) स्वेच्छया केषाञ्चन दशप्रश्नानामुत्तराणि लिखन्तु।**1x10=10**

- 1) चञ्चूर्यते पदस्यार्थः कः?
- 2) वनीवच्यते इत्यत्राभ्यासदीर्घः कथन्न ?
- 3) हन्तेर्ग्रीभावः केन भवति ?
- 4) लोलुप्यते, जङ्घन्यते, अनयोर्विग्रहं लिखत।
- 5) वरीवृश्च्यते इत्यत्र केन रीगागमः ?
- 6) अवधीदित्यत्र वधादेशस्य द्वित्वं कथन्न ?
- 7) कोकूयते इत्यत्र चुत्वं कथन्न ?
- 8) बोभवीति, मोमोत्ति एतयोरर्थः कः ?
- 9) शाशय्यते अत्र केन अयडादेशो विधीयते ?
- 10) बेभिदिता इत्यत्रोपधा गुणः कथन्न भवति ?
- 11) धीप्सति इत्यत्र केन सूत्रेण ईदादेशो विधीयते ?
- 12) दातुमिच्छतीति विग्रहे सन्नन्तं रूपं किम्भवति ?

B) यथेष्टं पञ्चानाम् उत्तरं लिखत।**3x5=15**

बुभूषति, अटाट्यते, बोभुवति, अपास्पद्धीति, चोकूर्ति, दरीदृश्यते, अवर्वाः एतेषु केषाञ्चन पञ्चप्रयोगाणां सूत्रनिर्देशपुरस्सरं प्रक्रियां लिखन्तु।

C) यथेष्टं त्रयाणामुत्तरं लिखत -**5x3=15**

- 1) हितपा शपेति निषेधस्य अनित्यत्वङ्कथङ्गम्यते ? यथाग्रन्थं प्रतिपादयतु ?
- 2) वेवीयते, आरियात्, अजर्घाः कयोश्चिद्वयोः सिद्धिर्विधेया।
- 3) रुग्रिकौ च लुकि सोदाहरणमस्य सूत्रस्य व्याख्या कर्तव्या।
- 4) बोभोतु तेतिक्ते इति निपातनात्किं ज्ञायते यथाग्रन्थं प्रतिपादयतु।

D) एकस्योत्तरं लिखन्तु -**10x1=10**

- 1) यङ्गत्यविधानं केचर्षेषु भवतीति सूत्रोदारणपुरस्सरं यथाग्रन्थं व्याख्यायताम्।
- 2) यङोऽचि चेति सूत्रं स्वाधीतग्रन्थदिशा विशदेन विवेचयन्तु।

समयावधि: - होराद्वयम्

पूर्णाङ्कः -50

A) यथेष्टं दशानां प्रश्नानाम् एकेन वाक्येन उत्तरं लिखत।**1x10=10**

- 1) कृतसंज्ञा केन विधीयते।
- 2) वाऽसरूपोऽस्त्रियाम् इति कीदृशं शास्त्रम्।
- 3) कृत्यचः इति सूत्रस्य अर्थं लिखत।
- 4) प्रणिंसितव्यम् इत्यत्र णत्वं कथम्।
- 5) वध्यः इति रूपं कथम्।
- 6) आलम्ब्य इत्यत्र नुम् कथम्।
- 7) अर्यः नाम कः।
- 8) उपसर्या गौः नाम का।
- 9) प्रगृह्यम् इति रूपं कथम्।
- 10) कस्य मते न क्रादेः इति सूत्रस्य नावश्यकम्।
- 11) ओरावश्यक्ये इति सूत्रस्य कोऽर्थः।
- 12) पाय्य....इति सूत्रं पूर्यत।

B) यथेष्टं पञ्चानां प्रश्नानां व्याख्यानं कुरुत।**3x5=15**

- 1) कृत्यचः इति सूत्रं व्याख्यात।
- 2) अर्यः स्वामिवैश्ययोः इति सूत्रं व्याख्यात।
- 3) इत्यः इति रूपं साधयत।
- 4) अजर्यं संगतम् इति सूत्रं व्याख्यात।
- 5) पदास्वैरिबाह्यापक्ष्येषु इति सूत्रं व्याख्यात।
- 6) आनाय्योऽनित्ये इति सूत्रं व्याख्यात।
- 7) स्त्र्यधिकारादूर्ध्वं वासरूपविधिः क्वचिन्न इति व्याख्यात।

C) यथेष्टं त्रयाणां प्रश्नानाम् उत्तरं लिखत।**5x3=15**

- 1) णेर्विभाषा इति सूत्रं व्याख्यात।
- 2) अवच...इति सूत्रं पूरयित्वा व्याख्यात।
- 3) राजसूय...इति सूत्रं पूरयित्वा व्याख्यात।
- 4) चित्याग्निचित्ये च इति सूत्रं व्याख्यात।

5) पाय्यसान्नाय्य.....इति सूत्रं पूरयित्वा व्याख्यात।

D) यथेष्टम् प्रश्नमेकम् उत्तरत।

10x1=10

1) वासरूपोऽस्त्रियाम् इति सूत्रं समाश्रित्य लघुप्रबन्धं लिखत।

2) कृत्यप्रत्ययस्थं क्यप्रत्ययविधायकं सूत्रं व्याख्यात।

SK-236 लघुसिद्धान्तकौमुदी अजन्तपुलिङ्गान्ता

समय: - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - ५०

A) यथाकामं सप्तदशसु पञ्चदश समाधेयाः । १*१५=१५

- 1) लघुसिद्धान्तकौमुद्याः मङ्गलाचरणं किम्?
- 2) प्रत्याहारसंज्ञाविधायकं सूत्रं किम्?
- 3) अणुदित्सूत्रे अणु इत्यनेन केषां वर्णानां ग्रहणम्?
- 4) स्वर्णसंज्ञाविधायकं सूत्रं किम्?
- 5) पदसंज्ञाविधायकं सूत्रं किम्?
- 6) पूर्वत्रासिद्धम् इति शास्त्रेण किमसिद्धम्?
- 7) अयादिसन्धिविधायकं सूत्रं किम्? ।
- 8) वृद्धिसन्धिविधायकं सूत्रं किम्?
- 9) ओमाडोश्च इति सूत्रं कस्यापवादः?
- 10) तपरस्तत्कालस्य इति सूत्रस्य अर्थं लिखत ।
- 11) अनेकाल् शित्सर्वस्य इति सूत्रस्यार्थं लिखत ।
- 12) धात् र् अंश इत्यत्र रेफस्य लोपो भवति न वा? किं प्रमाणम्?
- 13) इको यणचि इति सूत्रे इकः इति का विभक्तिः?
- 14) घृना घृः इति सूत्रेण किं भवति?
- 15) अपदान्तस्य नकारस्य मकारस्य च केन सूत्रेण अनुस्वारः?
- 16) तुग्विधायकं सूत्रं किम्?
- 17) सन्नच्युतः इत्यत्र ङमुडागमः केन सूत्रेण?

B) सप्तसु यथाकामं पञ्च समाधेयाः ।

३*५=१५

- 1) ऋवर्णस्य कति भेदाः, तान् च तालिकया प्रदर्शयत ।
- 2) आदिरन्त्येन सहेता इति सूत्रे संज्ञासंज्ञिनिर्देशः कार्यः ।
- 3) गवाग्रम् इति रूपं साधयत ।
- 4) सप्तमीनिर्देशेन विधीयमानं कार्यं कुत्र भवति?
- 5) सर्वत्र विभाषा गोः इत्यत्र वृत्तौ एङन्तस्य इति किमर्थं वक्तव्यम्?
- 6) उत्थथानम् इति रूपं साधयत ।
- 7) झलां जशोऽन्ते इत्यस्य फलं विशिष्टतया कुत्र भाति?

C) यथेच्छं त्रिषु द्वयं समाधत्त।

५*२=१०

- 1) तुल्यास्यप्रयत्नं सवर्णम् इति सूत्रं व्याख्यात।
- 2) सुद्धुपास्यः इति रूपं साधयत।
- 3) सञ्छम्भुः इति रूपं साधयत।

D) यथेच्छमेकमुत्तरत।

१०*१=१०

- 1) वर्णानाम् उच्चारणस्थानानि समुल्लिख्य यत्नभेदान् प्रदर्श्य वर्णानाम् आभ्यन्तरयत्नान् बाह्ययत्नान् च निर्दिशत।
- 2) निपात एकाजनाङ् इति सूत्रं व्याख्यात।

SK-236 लघुसिद्धान्तकौमुदी (अजन्तपुलिङ्गान्ता)

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) अत्र नवसु अष्ट समाधत्त।

1 x 8 = 8

- 1) अनचि च इत्यस्मिन् सूत्रे अनचिपदे किदृशः नञ् अस्ति?
- 2) अणुदित्त-सूत्रोक्ते अण-प्रत्याहारे कः वर्णः सवर्णग्राहको न? कुतः?
- 3) धा त् र्+ अंश इत्यत्र रेफस्य लोपो भवति न वा? किं प्रमाणम्?
- 4) अकः सवर्णे दीर्घः इति सूत्रम् कयोः अपवादभूतम्?
- 5) गवाम्+अग्रम् इत्यस्य सन्धौ कति रूपाणि संभवन्ति दर्शयत।
- 6) सूत्रं कतिविधम्? कानि च तानि?
- 7) वार्त्तिकस्य लक्षणं किम्?
- 8) भाष्यस्य लक्षणं किम्?
- 9) गवेन्द्रः इत्यत्र केन सूत्रेण सन्धिः भवति?

B) वार्त्तिकद्वयं सोदाहरणं लिखत।

1 x 2 = 2

- 1) यणः प्रतिषेधो वाच्यः।
- 2) अध्वपरिमाणे च।
- 3) शकन्ध्वादिषु पररूपं वाच्यम्।

C) त्रिषु द्वौ समाधत्त।

3 x 2 = 6

- 1) सप्तमीनिर्देशेन विधीयमानं कार्यं कुत्र भवति?
- 2) अज्वर्णस्य इत्संज्ञा केन सूत्रेण भवति? र-प्रत्याहारं साधयतु।
- 3) उपसर्गसंज्ञायाः सूत्रं किम्? अर्थः कः? नामानि लिखत।

D) यथाभीष्टं त्रीणि रूपाणि साधयत।

3 x 3 = 9

- 1) उपोषति।
- 2) भानाविति।
- 3) विद्यार्थी।
- 4) नरोत्तमः।

E) पञ्चसु त्रीन् समाधत्त। 5 x 3 = 15

- 1) स्थानेन्तरतमः इति सूत्रं व्याख्यात।
- 2) वान्तो यि प्रत्यये इति व्याख्यात।

- 3) सुध्युपास्यः इति रूपं साधयत।
- 4) एङः पदान्तादति इति सूत्रं व्याख्यात।

F) यथाभीष्टं एकं व्याख्यात।

10 x 1 = 10

- 1) अनेकाल् शित्सर्वस्य इति सूत्रं व्याख्यात।
- 2) पूर्वत्रासिद्धम् इति सूत्रं व्याख्यात।

SK-241 महाभाष्ये 2-4 आह्निकानि

समयावधि: - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) केषाञ्चिद् दशानां प्रश्नानाम् उत्तरं देयम्।

1*10=10

- 1) विवृतस्योपदिश्यमानस्य प्रयोजनमन्वाख्यायत इत्यस्य ज्ञापकं किम् ?
- 2) वर्णैकत्वपक्षे एकाग्रहणेषु कथं निर्वाहः ?
- 3) आन्यभाव्यमकारस्य। कैः कारणैः ?
- 4) यदृच्छाशब्दाः के ?
- 5) संज्ञादिषु कथं लृकारोपदेशं विना दोषनिवृत्तिः ?
- 6) कीदृशमनुकरणं साधु भवति ?
- 7) सन्ध्यक्षरेषु तपरोपदेशे के दोषाः ?
- 8) सन्ध्यक्षरेषु कुत्र तपरग्रहणे क्रियमाणे दोषः न भवति ?
- 9) वर्णैकदेशाः वर्णग्रहणेन न गृह्यन्ते चेत् के दोषाः ?
- 10) वर्णैकदेशाः के वर्णग्रहणेन गृह्यन्ते ?
- 11) रेफस्य परोपदेशे के दोषाः ?
- 12) अयोगवाहाः के ?

B) पञ्चानां प्रश्नानां समाधानं कुरुत।

3*5=15

- 1) विवृतस्योपदिश्यमानस्य प्रयोजनमन्वाख्यायते। कथमिति विशदयत।
- 2) आन्यभाव्यं तु कालशब्दव्यवायात्। प्रतिपादयत।
- 3) रूपसामान्याद्वा। विवृणुत।
- 4) रवत्प्रतिषेधाच्च। विशदयत।
- 5) एकवर्णवच्च। वर्णयत।
- 6) तुल्यरूपे संयोगे द्विव्यञ्जनविधिः। विवेचयत।
- 7) अयोगवाहानामद्गुणत्वम्। विश्लेषयत।

C) त्रीन् प्रश्नान् समाधत्त।

5*3=15

- 1) अकारस्यैकत्वे दोषानुद्भाव्य निवारयत।
- 2) लृकारोपदेशः ल्युताद्यर्थः इति भाष्यदिशा दर्शयत।
- 3) अतपर एच इग्रस्वादेशे। विवृणुत।
- 4) अग्रहणे चेन्नृद्धिद्विलादेशविनामेषु ऋकारग्रहणम्। वर्णयत।

5) पूर्वोपदेशे कित्त्वप्रतिषेधो व्यलोपवचनञ्च । विवेचयत ।

D) द्वयोरेकं समाधत्त ।

10*1=10

1) वर्णैकदेशाः वर्णग्रहणेन गृह्यन्ते इति पक्षं भाष्यदिशा प्रतिपादयत ।

2) वर्णसमाम्नाये हकारस्य द्विरुपदेशः कुतः इति विशदयत ।

समयावधि: – होराद्वयम्

पूर्णाङ्कः - 50

A) यथेष्टं दश प्रश्नानाम् उत्तरं लिखत ।**10x1=10**

- 1) ईदूदेद्विवचनमिति सूत्रे सिद्धान्तपक्षे माले इत्यादौ कथं प्रगृह्यसञ्ज्ञा ?
- 2) काशे इत्यत्र शे इत्यनेन प्रगृह्यसञ्ज्ञा कुतो न ?
- 3) निपात एकाजनाङ् इत्यत्र एकग्रहणेन किं ज्ञाप्यते ?
- 4) गौस्तिष्ठति इत्यादौ कथं वाहीकार्थं वृद्ध्यात्वे भवतः ?
- 5) जानू अस्य रुजति इत्यत्र कथं 'मय उजो वो वा' इति वत्वम् ?
- 6) ईदूतौ च सप्तम्यर्थे इत्यत्र अर्थग्रहणेन किं ज्ञाप्यते ?
- 7) दाधां प्रकृतय इति विग्रहे क दोषः ?
- 8) सर्वे सर्वपदाशा..... नित्यत्वं नोपपद्यते ॥
- 9) उदीचां माङ् इति सूत्रस्थ माङ् ग्रहणेन का परिभाषा ज्ञाप्यते ?
- 10) भाष्यानुसारेण अन्त इति पदस्य कोऽर्थः ?
- 11) संख्यासञ्ज्ञायां एकादिकायाः संख्यायाः ग्रहणं कुतो न प्रप्नोति ?
- 12) संख्याया अतिशदन्तायाः कन् इत्यनेन किं ज्ञाप्यते ?
- 13) 13 प्रयाष्टौ इति रूपं भाष्यमते भवति न वा ?

B) काञ्चन पञ्चप्रश्नान् भाष्यदिशा समाधत्त ।**5x3=15**

- 1) १ सप्तम्यामर्थग्रहणं ज्ञापकं प्रत्ययलक्षणप्रतिषेधस्य इत्यस्य आशयं निरूपयत ।
- 2) २ ईदूतौ सप्तमीत्येव..... मा वा पूर्वपदस्य भूत् कारिकां लिखत ।
- 3) ३ हरिशे इत्यत्र शे इत्यनेन प्रगृह्यसञ्ज्ञा कुतो न ?
- 4) ४ निपात एकाजनाङ् इत्यत्र कः समासः विशदयत ।
- 5) ५ उजः, ऊं इत्यत्र किमर्थो योगविभागः भाष्याशयं विशदयत ।
- 6) ६ ईदूतौ च सप्तम्यर्थे इति सूत्रं भाष्यदिशा व्याख्यात ।
- 7) ७ ष्यान्ता षट् सूत्रं विशदयत ।
- 8) ८ ओत् इति सूत्रं व्याख्यात ।

C) नीचैः यथारूचि प्रश्नत्रयं भाष्यदिशा समाधत्त

13x5=15

- 1) घुसंज्ञायां प्रकृतिग्रहणं शिद्धिकृतार्थम् इति वार्तिकं ससन्दर्भं निरूपयत ।
- 2) व्यपदेशिवद्वचनम् किमर्थं वक्तव्यम् ?
- 3) तरप्तमपौ घः इति सूत्रं व्याख्यात ।
- 4) निष्ठासंज्ञायां समानशब्दप्रतिषेधः इति वार्तिकं निरूपयत ।
- 5) मात्रगृह्यसंज्ञायां तस्यासिद्धत्वाद्यावेकादेशप्रतिषेधः इति वार्तिकं व्याख्यात ।

D) अनुप्रियमेकं व्याख्यात ।

1x10=10

- 1) बहुगणवतुडति संख्या सूत्रं व्याख्यात ।
- 2) संज्ञोपसर्जनप्रतिषेधः इति वार्तिकं व्याख्यात ।

SK-255 परिभाषेन्दुशेखरे १-५० परिभाषां यावत्

समयावधि: – होराद्वयम्

पूर्णाङ्कः - 50

A) यथेष्टं दश प्रश्नानाम् उत्तरं लिखत ।

10x1=10

- 1) इह शास्त्रे सन्देहनिवृत्तिः कथं कर्तव्या ?
- 2) षष्ठी स्थाने इति सूत्रे भाष्यकारैः अधिकारः कतिधा निरूपितः ?
- 3) सञ्ज्ञाशास्त्राम् आरम्भः नियमर्थम् उत विध्यर्थम् ?
- 4) कार्यमनुभवन् हि कार्यनिमित्ततया नाश्रीयते इति परिभाषासाधकं हेतुद्वयं किम् ?
- 5) यदि यदागमपरिभाषा नित्या स्याद् तदा दिदीये इत्यत्र को दोषः ?
- 6) यदागमपरिभाषायां आगमसन्निधाने शब्दानामनित्यत्वं कथं परिहृतम् ?
- 7) अकञ्चिषये निर्दिश्यामान परिभाषा प्रवर्तते न वा ?
- 8) न भूसुधियोः इति निषेधेन किं ज्ञायते ? निर्दिश्यामानपरिभाषायाम् ।
- 9) निर्दिश्यामानपरिभाषायाः तथा अलोऽन्त्यस्य बाध्यबाधकभावः कुतो न ?
- 10) चेता इत्यादौ प्रमाणत आन्तर्यादकरोऽपि गुणः किमर्थं न भवति ?
- 11) अर्थवद्ग्रहणपरिभाषा वर्णग्रहणेषु प्रवर्तते न वा ?
- 12) अनिनस्मन्ग्रहणान्यर्थवता इति परिभाषा क्व पठिता ?
- 13) परमगार्ग्यस्यापत्यमित्यादौ कथं गार्ग्यशब्दात् तद्धितोत्पत्तिः ?

B) काञ्चन पञ्चप्रश्नानाम् समाधत्त ।

5x3=15

- 1) नानुबन्धकृतमनेजन्तत्वम् इति पारिभाषां व्याख्यात ।
- 2) कार्यमनुभवन् हि कार्यनिमित्ततया नाश्रीयते इति परिभाषां ज्ञापकं विहाय प्रकारान्तरेण साधयत ।
- 3) अस्य चो इत्यादौ कथं दीर्घाणामादेशः ?
- 4) अनेकविधमान्तर्यं लिखत ।
- 5) ५ दीधीवेवीटाम् इति सूत्रस्थभाष्यस्य एकदेशयुक्तित्वं साधयत ।
- 6) ६ भाव्यमानेन सवर्णानां ग्रहणं न इति परिभाषायाः सारांशं लिखत ।
- 7) ७ अर्थवद्-ग्रहणपरिभाषा कथं सिद्धा ?

C) यथारुचि प्रश्नत्रयं समाधत्त ।

3x5=15

- 1) यथोद्देशकार्यकालपक्षयोः को भेद उदाहरणपुरस्सरं प्रतिपादयत ।
- 2) वर्णाश्रये नास्ति प्रत्ययलक्षणपरिभाषां व्याख्यात ।

- 3) गां पाठय इत्यादौ कथं वृद्ध्यात्वम् ?
- 4) क्वचिदेकदेशोऽपि अनुवर्त्तते इति परिभाषायाः अवतरणदोषान् उद्भाव्य परिभाषया निवारयत ।
- 5) प्रत्ययग्रहणे चापञ्चम्याः परिभाषां निरूपयत ।

D) यथेष्टं अन्यतमं व्याख्यात ।

1x10=10

- 1) प्रत्ययग्रहणे यस्मात् इति परिभाषां व्याख्यात ।
- 2) गौणमुख्यपरिभाषां यथाग्रन्थं निरूपयत ।
- 3) निर्दिश्यमान परिभाषां विशदयत ।

SK-265 लघुशब्देन्दुशेखरे संज्ञाप्रकरणम्

समयावधि: - होराद्वयम्

पूर्णाङ्कः - 50

A) यथेष्टं दशानां प्रश्नानाम् उत्तरं लिखन्तु।

1x10=10

- 1) पातञ्जले पदस्यार्थः कः?
- 2) मुनित्रयमित्यत्र कथं द्वितीया ?
- 3) केन पदेन समूलत्वं ध्वनितम् ?
- 4) किं नाम संज्ञासूत्रत्वम् ?
- 5) श्रुतिमूलकत्वात्कस्य वेदाङ्गत्वं परिलक्ष्यते ?
- 6) किमर्थकोऽयं वर्णानमुपदेशः ?
- 7) आचार्यस्य का शैली लक्ष्यते ?
- 8) आदिरन्त्येन सहेता सूत्रे आदिरिति किम् ?
- 9) अन्त्यः कः ?
- 10) हलन्त्यमित्यत्र अन्त्यग्रहणस्य फलं किम् ?
- 11) उपदेशपदार्थः कः?

B) यथेष्टं पञ्चानाम् उत्तरं लिखत।

3x5=15

- 1) पूर्वं ह्यपवादा अभिनिविशन्ते पश्चादुत्सर्गा इत्यस्य भावं लिखन्तु।
- 2) उपदेशे इदन्त्यम्, अच्, अनुनासिकः इति न्यासे के दोषा उद्गावयन्तु।
- 3) शेखरे प्रोक्तस्य प्रकल्प्य चापवादविषयमित्यस्यार्थं सोदाहरणं प्रतिपादयतु।
- 4) ग्रन्थोक्तव्यवसितपदार्थान् प्रतिपादयन्तु।
- 5) स्वमित्यनुवृत्तिपरकं व्याख्यानं तु हेयमेव ग्रन्थस्याशयं प्रतिपादयतु।
- 6) माहेश्वराणि सूत्राण्येवेत्यत्र मानं किम् ?
- 7) आदिरन्त्येन सहेता इति सूत्रस्य तात्पर्यं यथाग्रन्थं प्रकाशयत।

C) यथेष्टं त्रयाणामुत्तरं लिखत -

5x3=15

- 1) उपजिव्यविरोधस्य स्वरूपं किमिति प्रतिपादयन्तु।
- 2) अनुबन्धा एकान्ता इति पक्षं यथाग्रन्थं प्रतिपादयन्तु।
- 3) हलन्त्यमित्यस्य सूत्रस्य यथाग्रन्थं संक्षेपेण व्याख्या विधेया।
- 4) भावघञन्तोपदेशपदानुवृत्तौ भवतष्ठक्छसौ इत्यादावित्तंज्ञानापत्तिरित्यस्य व्याख्या कार्या।
- 5) आद्योच्चारणार्थकोपदेशपदानुवर्तने नोगेशोक्तः को दोषः?

D) एकस्योत्तरं लिखन्तु -

10x1=10

- 1) पूर्वोत्तरपक्षविश्लेषणपुरस्सरं रप्रत्यहारविषयकं नागेशमतं निर्दिशन्तु।
- 2) नागेशोक्त उपदेशपदार्थः कः? इति स्वाधीतग्रन्थदिशा विवेचयन्तु।

SK-267 लघुशब्देन्दुशेखरे कारकप्रकरणम्।

समयावधि: - होराद्वयम्

पूर्णाङ्कः - 50

A) यथेष्टं दशानां प्रश्नानाम् उत्तरं लिखत।

1x10=10

- 1) हेतुलक्षणं लिखत।
- 2) आयातेः अर्थः कः।
- 3) पराजेरसोढः इत्यत्र असोढपदार्थः कः।
- 4) शत्रून् पराजयते इत्यत्र पराजयतेरर्थः कः।
- 5) कर्तृतृतीयाविभक्तेरर्थः कः।
- 6) सम्प्रदानविभक्तेरर्थः कः।
- 7) फलेभ्यो याति इत्यस्यार्थः कः।
- 8) ग्रामाय गच्छति इत्यत्र चतुर्थीविभक्तेरर्थः कः।
- 9) करणलक्षणं लिखन्तु।
- 10) पित्रा संजानीते इत्यत्र तृतीयाविभक्तेरर्थः कः।
- 11) ईप्सितत्वं नाम किम्।
- 12) ईप्सिततमत्वं नाम किम्।

B) यथारुचि पञ्च प्रश्नान् समाधत्त।

3x5=15

- 1) चतुर्थी सम्प्रदाने इति सूत्रं व्याख्यात।
- 2) स्पृहेरीप्सितः इति सूत्रं वर्णयत।
- 3) रुच्यर्थानां प्रीयमाणः इति सूत्रं प्रतिपादयत।
- 4) श्लाघद्गुड्स्थाशपां झीप्स्यमानः इति सूत्रं प्रकाशयत।
- 5) क्रुधद्रुहेर्ष्यासूयार्थानां यं प्रति कोपः इति सूत्रं विशदयत।
- 6) येनाङ्गविकारः इति सूत्रं व्याकुरुत।
- 7) दिवः कर्म च इति सूत्रं परिष्कुरुत।

C) यथेष्टं त्रयाणामुत्तरं लिखत

5x3=15

- 1) कर्मणा यमभिप्रैति स सम्प्रदानम् इति सूत्रार्थं विवेचयत।
- 2) वारणार्थानामीप्सितः इति सूत्रार्थं परिष्कुरुत।
- 3) मन्यकर्मण्यनादरे विभाषाप्राणिषु इति सूत्राशयं प्रतिपादयत।
- 4) गत्यर्थकर्मणि द्वितीयाचतुर्थ्यौ चेष्टायामनध्वनि इति सूत्राशयं प्रकाशयत।

5) उपपदविभक्तेः कारकविभक्तिर्वलीयसी इति परिभाषां वर्णयत।

D) एकस्योत्तरं लिखत

10x1 = 10

1) ध्रुवमपायेऽपादानम् इति सूत्रविषयकं भट्टोजिदीक्षितमतं प्रस्तूयताम्।

2) ध्रुवमपायेऽपादानम् इति सूत्रविषयकं नागेशभट्टमतं प्रस्तूयताम्।

SK-273 वैयाकरणभूषमसारः (आदितः नामार्थप्रकरणं यावत्)

समयावधि: - होराद्वयम्

पूर्णाङ्कः - 50

A) यथेष्टं दशप्रश्नानाम् एकेन वाक्येन उत्तरं लिखत-**1*10=10**

- 1) प्राचीनमते बहुव्रीहेः किं लक्षणम् ?
- 2) प्रासोदकः इत्यस्य शाब्दबोधः कः ?
- 3) समासे संसर्गस्य वाच्यत्वे राजपुरुषपदेन कीदृशो बोधः ?
- 4) उपहृतपशुः इत्यस्य शाब्दबोधः कः ?
- 5) कस्य मते चकारादिप्रतिषेधो वक्तव्यः ?
- 6) नैयायिकाः समासे कीदृशं सामर्थ्यं स्वीकुर्वन्ति ?
- 7) प्रातिपदिकसंज्ञारूपं कार्यं किमनुमापयति ?
- 8) बोधजनकत्वं शक्तिरिति कस्य मतम् ?
- 9) लक्षणायामतिव्याप्तिदोषं कथं परिहरति कौण्डभट्टः ?
- 10) वैयाकरणमते शब्दानामर्थैस्सह कीदृशी योग्यता ?
- 11) साध्वनुमानेनैव बोधकत्वमिति कस्य मतम् ?
- 12) आधुनिकदेवदत्तादिपदात् कथं बोधः ?

B) यथेष्टं पञ्चानां प्रश्नानाम् उत्तरं लिखत-**3*5=15**

- 1) समासस्तु चतुर्थेति कुतः प्रायोवादः ?
- 2) अजहत्स्वार्थपक्षः कः ?
- 3) प्रकृतित्वाश्रये विभक्त्यर्थान्वयः इति पक्षे कः दोषः ?
- 4) समासस्य विशिष्टशक्तिस्वीकारदेव अरुणाधिकरणं सङ्गच्छते। कथम् ?
- 5) वैयाकरणमते शक्तिस्वरूपं किम् ?
- 6) वृत्तिजन्योपस्थितत्वेन शाब्दबोधहेतुतेति कुतो न वक्तव्यम् ?
- 7) नैयायिकानामपभ्रंशेषु कथं बोधः ?

C) यथेष्टं त्रयाणां प्रश्नानाम् उत्तरं लिखत-**5*3=15**

- 1) समासभेदान् सोदाहरणं वर्णयत।
- 2) अषष्ठ्यर्थबहुव्रीहौ व्युत्पत्त्यन्तरकल्पना कथम् ?
- 3) प्रातिपदिककार्यमर्थवत्वमनुमापयति। विशदयत।
- 4) सङ्केतः कुतः न शक्तिरिति ग्रन्थदिशा विशदयत।

5) अपभ्रंशानामपि बोधकत्वमिति मतं स्पष्टयत।

D) उपन्यसत-

10*1=10

- 1) समासशक्तिपक्षस्य कौण्डभट्टोक्तयुक्तिभिरुपस्थापनं कुरुत।
- 2) अपभ्रंशानां वाचकत्वमस्ति नवेति भूषणसारदिशा वर्णयत।

समयावकाशः - द्वे होरा

अङ्काः - 50

A) अधः प्रदत्तेषु यथेच्छं पञ्च कारिकाः पूरयत।**1x5=5**

- 1) धर्मस्य चाव्यवच्छिन्नाः..... ॥
- 2) यत्नेनानुमितो..... ॥
- 3) यो यस्य स्वमिव..... ॥
- 4) हस्तस्पर्शाद्..... ॥
- 5) अरणिस्थं यथा..... ॥
- 6) यथा प्रयोक्तुः..... ॥
- 7) अभिशब्दस्तथैव..... ॥

B) अधो यथेष्टं पञ्चानां वाक्येन उत्तरं लिखत।**1x5=5**

- 1) व्याकरणं कस्य आज्ञस्तो मार्गः ?
- 2) छन्दोमयीं तनुं कः पश्यति ?
- 3) के शब्दाः धर्मसाधनम् ?
- 4) कुत्र शास्त्रम् अल्पप्रयोजनम् ?
- 5) अक्रमः कः क्रमरूपेण जायते ?
- 6) अन्यप्रत्यायने शक्तिः कस्य न प्रतिबध्यते ?
- 7) संज्ञा रूपपदार्थिका इत्यस्य अर्थः कः ?

C) नीचैः यथाच्छन्दं पञ्च कारिका व्याख्यात।**3x5=15**

- 1) तस्यार्थवादरूपाणि निश्चित्य स्वविकल्पजाः
एकत्वानां द्वैतिनां च प्रवादा बहुधा मताः ॥
- 2) अत्रातीतविपर्यासः केवलामनुपश्यति
छन्दस्यश्छन्दसां योनिमात्मा छन्दोमयीं तनुम् ॥
- 3) नित्याः शब्दार्थसंबन्धास्तत्राम्नाता महर्षिभिः
सूत्राणामनुतन्त्राणां भाष्याणाञ्च प्रणेतृभिः ॥
- 4) तस्मादकृतकं शास्त्रं स्मृतिं च सनिबन्धनाम्।
आश्रित्यारभ्यते शिष्टैः शब्दानामनुशासनम् ॥

- 5) प्रतिबिम्बं यथान्यत्र स्थितं तोयक्रियावशात्।
तत्प्रवृत्तिमिवान्वेति स धर्मः स्फोटनादयोः ॥
- 6) अर्थोपसर्जनीभूतानभिधेयेषु केषुचित्।
चरितार्थान् परार्थत्वान्न लोकः प्रतिपद्यते ॥
- 7) गुणः प्रकर्षहेतुर्यः स्वातन्त्र्येणोपदिश्यते।
तस्याश्रिताद् गुणादेव प्रकृतत्वं प्रतीयते ॥

D) नीचैः प्रदत्तेषु त्रीन् यथाग्रन्थं समाधत्त।

5x3=15

- 1) सर्ववादाविरोधिनी विद्या।
- 2) अष्टपदार्थी।
- 3) अभ्यासः षष्ठं प्रमाणम्।
- 4) द्वावुपादानशब्दौ।
- 5) शब्दसंज्ञकः क्रतुः।

E) निम्नलिखितेषु एकस्य उत्तरं लिखत।

10x1=10

- 1) तर्कस्य अप्रतिष्ठा।
- 2) द्वे शक्ती शब्दस्य।

SK-341 तर्कसङ्ग्रहो न्यायबोधिनीसहितः

समयावधि:-होराद्वयम्

सत्रम् ७

पूर्णाङ्काः-५०

A) दश समाधेयाः

१ x १० = १०

- 1) न्यायबोधिनीग्रन्थस्य कर्ता कः?
- 2) निधाय हृदि विश्वेशम् इत्यादिश्लोकस्य शाब्दबोधं लिखत।
- 3) गन्धवती पृथिवी इति वाक्यस्य शाब्दबोधं लिखत।
- 4) रूपलक्षणं लिखत।
- 5) तैजसम् इन्द्रियं किम्?
- 6) सुवर्णं कीदृशं द्रव्यम्? 7) स्मृतिः का? 8) विपर्ययस्य लक्षणं किम्?
- 9) तर्कलक्षणं किम्? 10) आकाङ्खलक्षणं किम्?
- 11) सप्तान्यतमत्वम् इत्यस्य अन्यतमत्वं कीदृशं वक्तव्यम्?

B) यथाभीष्टं पञ्च समाधत्त

३ x ५ = १५

- 1) शक्तिः अष्टमः पदार्थः इति निरासयत।
- 2) अव्याप्तेः निष्कृष्टं लक्षणं निरूपयत।
- 3) सामान्यं व्याख्यात। 5) सत्प्रतिपक्षं व्याख्यात। 7) उपार्धि व्याख्यात।
- 4) बाधं व्याख्यात। 6) तर्क व्याख्यात।

C) यथाभीष्टं त्रीणि उत्तरयत

५ x ३ = १५

- 1) सव्यभिचारं व्याख्यात। 3) रूपरहितेत्यस्य परिष्कारं लिखत।
- 2) असिद्धिं व्याख्यात। 4) अभावं व्याख्यात।
- 5) तमसः दशमद्रव्यत्वं निरासयत।

D) एकम् उत्तरयत

१० x १ = १०

- 1) पृथिवीलक्षणं यथाधीतं निरूप्यताम्।
- 2) इन्द्रियार्थसन्निकर्षान् विशदयत।

SK-344 न्यायसिद्धान्तमुक्तावल्यां प्रत्यक्षखण्डः पस्पशाह्निकं च

समयावधिः-होराद्वयम्

सत्रम् ९

पूर्णाङ्काः-५०

A) दश समाधेयाः (पूर्णावाक्येन एव उत्तरं लेख्यम्)

१ x १० = १०

- 1) समाप्तपुनरात्ता का?
- 2) विशेषस्य लक्षणं किम्?
- 3) द्रव्यत्वं कीदृशं सामान्यम्।
- 4) अभावः केन सम्बन्धेन अनुयोगिनि वर्तते?
- 5) अत्यन्ताभावस्य नित्यत्वे अपि घटसत्त्वे भूतले घटाभावप्रतीतिः कथं न?
- 6) मुक्तावलीरीत्या असमवायिकारणस्य लक्षणं किम्?
- 7) दण्डत्वे कतमा अन्यथासिद्धिः?
- 8) प्रथमान्यथासिद्धेः सामान्यं रूपं किम्?
- 9) चतुर्थान्यथासिद्धेः सामान्यं रूपं किम्?
- 10) पारिमण्डल्यं नाम किम्?
- 11) पारिमण्डल्यस्य कारणत्वं कुतो न?
- 12) द्रव्यादीनां सप्तानां साधर्म्याणि कानि?

B) यथाभीष्टं त्रीणि समाधत्त

३ x ३ = ९

- 1) सामान्यलक्षणं विवेचयत
- 2) व्यक्तेरभेदः इति जातिबाधकं विस्तारयत।
- 3) उत्पादविनाशशालिनः चतुर्थाभावस्य निराकरणं कुरुत।
- 4) तृतीयान्यथासिद्धिं विस्तारयत।

C) यथाभीष्टं द्वे समाधत्त

३ x २ = ६

- 1) शब्दानुशासनम् इत्यत्र कः समास इति विचारयत।
- 2) यस्तु प्रयुङ्क्ते इति श्लोके उपन्यस्तान् विचारान् विवृणुत।
- 3) उत त्वः पश्यन् इति व्याख्यात।

D) यथाभीष्टं द्वे समाधत्त

५ x २ = १०

- 1) सद्रव्या गुणगुम्फिता इत्यादिकारिकां व्याख्यात।
- 2) मङ्गलवादं प्रतिपादयत।
- 3) ईश्वरास्तित्वं प्रमाणयत।

E) यथाभीष्टम् एकम् उत्तरयत

५ x १ = ५

- 1) शब्दस्वरूपं प्रतिपादयत।
- 2) शब्दानुशासनस्य प्रयोजनानि प्रतिपादयत।

F) यथाभीष्टम् एकम् उत्तरयत

१० x १ = १०

- 1) चत्वारि शीर्षा इति मन्त्रं व्याख्यात।
- 2) अभावपदार्थं विवृणुत।

समयावधि: - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) यथेष्टं दशानां प्रश्नानाम् उत्तरं लिखत ।

1x10=10

- 1) मुक्तावल्याः रचयिता कः ।
- 2) कारिकावल्याः मङ्गलपद्यं लिखन्तु ।
- 3) मुक्तावल्याः मङ्गलपद्यं लिखन्तु ।
- 4) अपरत्वस्य लक्षणं लिखन्तु ।
- 5) परत्वस्य लक्षणं लिखन्तु ।
- 6) उत्क्षेपणस्य किं लक्षणम् ।
- 7) शरीरस्य लक्षणं किम् ।
- 8) मनसः लक्षणं किम् ।
- 9) आकाशस्य लक्षणं किम् ।
- 10) कालस्य लक्षणं किम् ।
- 11) विशेषस्य लक्षणं लिखन्तु ।
- 12) समवायस्य लक्षणं लिखन्तु ।

B) यथारुचि पञ्च प्रश्नान् समाधत्त ।

3x5=15

- 1) पृथिवीलक्षणं प्रतिपादयत ।
- 2) अपां लक्षणं प्रतिपादयत ।
- 3) वायोः लक्षणं प्रतिपादयत ।
- 4) सभेदं कर्मलक्षणं प्रतिपादयत ।
- 5) गुणलक्षणं प्रतिपाद्य तद्भेदान् लिखत ।
- 6) सभेदं पदार्थस्वरूपं प्रतिपादयत ।
- 7) सभेदं तेजसः लक्षणं प्रतिपादयत ।

C) यथेष्टं त्रयाणामुत्तरं लिखत ।

5x3=15

- 1) शक्तेः पदार्थत्वं व्यवस्थाप्य खण्डयन्तु ।
- 2) तमसः द्रव्यत्वं व्यवस्थाप्य खण्डयन्तु ।
- 3) सभेदम् अभावस्वरूपं प्रतिपादयन्तु ।
- 4) अभावानामधिकरणात्मकत्वं कुतो नेति प्रतिपादयत ।

5) जातिस्वरूपं प्रतिपादयत।

D) एकस्योत्तरं लिखत।

10x1 = 10

1) मङ्गलवादं विस्तरेण प्रतिपादयन्तु।

2) श्वरवादं विस्तरेण प्रकाशयन्तु।

समयावधि: - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) यथेष्टं दशानां प्रश्नानाम् उत्तरं लिखत ।

1x10=10

- 1) शाब्दबोधे करणं किम् ।
- 2) अनुमितौ करणं किम् ।
- 3) अनैकान्तिकस्य कति भेदाः ।
- 4) हेत्वाभासस्य कति भेदाः ।
- 5) ज्ञायमानं लिङ्गमनुमितौ करणमिति के स्वीकुर्वन्ति ।
- 6) पदार्थधीः इत्यस्य कः अर्थः ।
- 7) वृत्तिलक्षणं किम् ।
- 8) बाधस्य लक्षणं किम् ।
- 9) मणिमयो गिरिः वह्निमान् धूमात् इत्यत्र कः हेत्वाभासः ।
- 10) हृदो द्रव्यं धूमवत्त्वात् इत्यत्र कः हेत्वाभासः ।
- 11) विपक्षः कः ।
- 12) सपक्षः कः ।

B) यथारुचि पञ्च प्रश्नान् समाधत्त ।

3x5=15

- 1) साधारणहेत्वाभासस्य सोदाहरणं लक्षणं प्रतिपादयत ।
- 2) अनुपसंहारिणः सोदाहरणं लक्षणं प्रतिपादयत ।
- 3) आश्रयासिद्धस्य सोदाहरणं लक्षणं प्रतिपादयत ।
- 4) अनुमितिप्रक्रियां वर्णयत ।
- 5) असाधारणस्य सोदाहरणं लक्षणं प्रस्तूयताम् ।
- 6) विरुद्धस्य सोदाहरणं लक्षणं प्रस्तूयताम् ।
- 7) सत्प्रतिपक्षस्य सोदाहरणं लक्षणं प्रतिपादयत ।

C) यथेष्टं त्रयाणामुत्तरं लिखत ।

5x3=15

- 1) येन सम्बन्धेन साध्यं तेनैव सम्बन्धेन साध्यवान् बोध्यः इति ग्रन्थस्याशयं प्रकाशयत ।
- 2) साध्यवदन्यश्च साध्यवत्त्वावच्छिन्नप्रतियोगिताकभेदवान् बोध्यः इत्यस्याशयं लिखत ।
- 3) येन सम्बन्धेन हेतुता तेनैव सम्बन्धेन साध्यवदन्यावृत्तित्वं बोध्यम् इत्यस्याशयं लिखत ।
- 4) सिद्धान्तव्याप्तिलक्षणे अनवच्छेदकत्वानुसरणस्य फलं लिखत ।

5) द्रव्यं गुणकर्मान्यत्वविशिष्टसत्त्वात् इत्यत्र अव्याप्तिवारणाय सिद्धान्तव्याप्तिलक्षणे किं निवेशितम्।

D) एकस्योत्तरं लिखत।

10x1 = 10

- 1) पक्षतास्वरूपं विस्तरेण प्रतिपादयन्तु।
- 2) परामर्शस्वरूपं विस्तरेण प्रतिपादयत।

SK-370 व्युत्पत्तिवादे प्रथमाकारके अभेदान्वयभागः ।

समयावधि: - होराद्वयम्

पूर्णाङ्कः - 50

A) यथेष्टं दशानां प्रश्नानाम् उत्तरं लिखत ।

1x10=10

- 1) व्युत्पत्तिवादशब्दस्य कोऽर्थः ।
- 2) स्वप्रकृतिकत्वं नाम किम् ।
- 3) व्युत्पत्तिवादस्य प्रणेता कः ।
- 4) भासते इत्यत्र भास् इति धातोः कोऽर्थः ।
- 5) समानविभक्तिकत्वलक्षणे साजात्यं केन रूपेण ग्राह्यम् ।
- 6) संसर्गमर्यादा नाम किम् ।
- 7) समासस्थले अभेदान्वये कारणीभूताकाङ्क्षां लिख ।
- 8) पितरो देवताः इत्यत्र कथम्भूतं देवतात्वम् ।
- 9) नीलो घटः इत्यस्य प्रकारतावादिनये कः अर्थः ।
- 10) अभेदः कः ।
- 11) त्रयः समुदिताः हेतुः इत्यत्र हेतुपदं किं परम् ।
- 12) प्रकारतावादिमते विशेषणपदोत्तरविभक्तेरर्थः कः ।

B) यथारुचि पञ्च प्रश्नान् समाधत्त ।

3x5=15

- 1) नीलो घटाः इत्यस्यासाधुत्वम्, शतं ब्राह्मणाः इत्यस्य साधुत्वं च प्रतिपादयत ।
- 2) सम्पन्नो व्रीहिः इत्यत्र व्रीहिपदोत्तरविभक्त्यर्थसंख्या कान्वेतीति लिख्यताम् ।
- 3) वेदाः प्रमाणम् इत्यत्र कथं विरुद्धवचनकत्वस्य साधुत्वमिति लिखन्तु ।
- 4) त्रयः समुदिताः हेतुः इत्यत्र कथं न समानवचनकत्वमिति प्रतिपादयत ।
- 5) समानविभक्तिकत्वं परिष्कुर्वन्तु ।
- 6) समासव्यासस्थलीयाकाङ्क्षाज्ञानयोः परस्परबोधे व्यभिचारः कथं नेति लिखत ।
- 7) विशेष्यवाचकपदोत्तरावृत्तिविभक्तिविभाजकधर्मवद्विभक्तिराहित्यस्य
- 8) विवक्षणान्न दोषः इत्यस्य तात्पर्यं विलिख्य खण्डयन्तु ।

C) यथेष्टं त्रयाणामुत्तरं लिखत ।

5x3=15

- 1) एकत्वं किमिति यथाग्रन्थं लिख्यताम् ।
- 2) अभेदः कुत्र संसर्गमर्यादया भासते इति प्रतिपादयन्तु ।

- 3) स्वोत्तरसुपदभिन्नपदानुत्तरत्वविशिष्टस्वोत्तरत्वादिरूपस्वाव्यवहितोत्तरत्वसम्बन्धेन नीलादिपदवत्स्वन्तघटादिपदत्वमेव तथास्तु इति ग्रन्थस्याशयं लिखत ।
- 4) विशेषणपदस्य विशेष्यवाचकपदाप्रकृतिकविभक्त्यप्रकृतित्वरूपं विरुद्धविभक्तिराहित्यमेव तादृशान्वयबोधौपयिकाकाङ्क्षा इति मतस्य खण्डनं कुर्वन्तु ।
- 5) कुत्र समानवचनकत्वं भवतीति यथाग्रन्थं प्रतिपादयत ।

D) एकस्योत्तरं लिखत ।

10x1=10

- 1) नीलस्य घटः इत्यादौ कथं नाभेदान्वयबोधः इति लिख्यताम् ।
- 2) शाब्दबोधे चैकपदार्थेऽपरपदार्थस्य संसर्गः संसर्गमर्यादया भासते इत्यस्याशयं लिखत ।

SK-411 रघुवंशम्।

कालावधि: - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) वाक्येनैकेन उत्तरं लिखत।

1x20=20

- 1) महीक्षितामुपमानानि कानि?
- 2) दिलीपस्य अर्थसाधनद्वयं किम्?
- 3) दिलीपः कीदृशो धर्म इति उत्प्रेक्ष्यते?
- 4) सः प्रजानां पिता किमर्थम्?
- 5) कीदृशेन वायुना तौ सेवितौ?
- 6) दिलीपस्य वृद्धत्वं कीदृशम्?
- 7) प्रावृषेण्य पदस्य निर्वचनं किम्?
- 8) दिलीपपत्नी कस्मिन् वंशे जाता?
- 9) तस्य कालः कथं नीतः?
- 10) तस्य सर्वे गुणाः परार्थैकफलाः कुतः?
- 11) मयूराः किमर्थं मुखं उन्नमितवन्तः?
- 12) ज्ञाने मौनिनः तस्य त्यागे को गुणः?
- 13) दुदोह इत्यत्र को धातुः कश्च लकारः?
- 14) सुदक्षिणादिलीपौ कुतः कं पूजितवन्तौ?
- 15) दिलीपस्य प्रारम्भाः कैः उपमिता?
- 16) दिलीपस्य भार्या कथमुपमिमीते कविः?
- 17) आमोदः कम् अन्वकरोत्?
- 18) सः उर्वी काम् इव अन्वशात्?
- 19) आफलोदयकर्मणाम् इत्यस्य समासः कथम्?
- 20) रघुवंशस्य प्रसिद्धः टीकाकर्ता कः?
- 21) दिलीपः किमर्थं परिणीतः अभवत्?
- 22) दिलीपस्य अर्थकामौ कुत्र आस्ताम्?

B) चत्वारि विशदयत।

4x5=20

- 1) जुगोपात्मानमत्रस्तः.....।
- 2) तं सन्तः श्रोतुमर्हन्ति.....।

- 3) शैशवेभ्यस्तविद्यानां..... ।
- 4) वागर्थाविव सम्पृक्तौ..... ।
- 5) क्व सूर्यः प्रभवो..... ।
- 6) ज्ञाने मौनं क्षमा शक्तौ..... ।

C) एकं विवृणुत।

10x1 = 10

- 1) कालिदासीयदेशकालकृतिपरिचयः ।
- 2) रघुवंशीयनृपगुणवर्णनम्।

SK-413 अभिज्ञानशाकुन्तलम्

कालावधि: - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) नीचैः दत्तेषु यथेच्छं दश प्रश्नान् उत्तरत।**1x10=10**

- 1) शकुन्तलायाः वस्तुतः पिता कः।
- 2) नैषः धृष्टः विरमति - एषः कः।
- 3) कतम आर्येण राजर्षिवंशोऽलंक्रियते - अस्य वाक्यस्य कः अर्थः।
- 4) आ परितोषाद् विदुषां न साधु मन्ये प्रयोगविज्ञानम् - किमर्थम्।
- 5) असाधुदर्शी खलु तत्र भवान् काश्यपः - किमर्थम्।
- 6) इयं स्वयंवरवधूः सहकारस्य- स्वयंवरवधूः का।
- 7) बाहुस्फुरणस्य फलं किम्।
- 8) अस्ति नः सच्चरितश्रवणलोभादन्यदपि प्रष्टव्यम् - अन्यत् किम्।
- 9) केषाम् अन्यसमाधिभीरुत्वम् अस्ति।
- 10) अनेनारण्यकवृत्तान्तेन पर्याकुलाः स्मः - अरण्यवृत्तान्तः कः।
- 11) मुहुरनुपतति स्यन्दने दत्तदृष्टिः- दत्तदृष्टिः कः ?
- 12) अभिज्ञानशाकुन्तले स्त्रीपात्राणां भाषा का।

B) अधो लिखितेषु यथारुचि पञ्च समाधत्त।**3x5=15**

- 1) शान्तमिदमाश्रमपदम् इत्यादिश्लोकं वर्णयत।
- 2) ग्रीष्मसमये दिवसाः कीदृशाः भवन्ति।
- 3) वाद्यैर्विना नर्तकी - वर्णयत।
- 4) शकुन्तला राजनि अनुरक्ता इति राज्ञा कथं ज्ञातम्।
- 5) मानुषीषु कथं नु स्यात् इत्यादिश्लोकस्य तात्पर्यार्थं लिखत।
- 6) अनियन्त्रणानुयोगस्तपस्विजनो नाम - वर्णयत।
- 7) चेष्टाप्रतिरूपिका कामिजनमनोवृत्तिः - वर्णयत।

C) अत्र यथाच्छन्दं त्रयः समाधेयाः।**5x3=15**

- 1) विदूषकस्य खेदं वर्णयत।
- 2) सरसिजमनुविद्धम् इत्यादिश्लोकं वर्णयत।
- 3) राजा कथम् आत्मानं मुनिकन्यकानां सकाशे प्रकाशितवान्।
- 4) शकुन्तलायाः जन्मवृत्तान्तं वर्णयत।

5) शकुन्तला परिश्रान्ता इति राज्ञा कथं वर्णितम्।

D) निम्नलिखितेषु अनुप्रियमेकम् अनुबध्नीत।

10x1=10

- 1) शकुन्तलायाः सौन्दर्यं राज्ञा यथा वर्णितं तथैव स्वभाषया वर्णयत।
- 2) राज्ञः संशयान् तेषां निवारणञ्च कथं जातमिति वर्णयत।

SK-441 साहित्यदर्पणः

कालावधिः - होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः - 50

A) वाक्येनैकेन उत्तरं लिखत।

1x10=10

- 1) नञः कति अर्थाः?
- 2) काव्यात् कामप्राप्तिः कथम्?
- 3) काव्यालापाः कीदृशस्य विष्णोः अंशाः?
- 4) का लक्षणा रूपकालङ्कारस्य बीजम्?
- 5) अभिधा लक्ष्यार्थं कुतो न बोधयति?
- 6) ब्रह्मणोऽपि तक्षासौ इत्यत्र कः सम्बन्धः?
- 7) वक्रोक्तिः काव्यजीवितं, कस्य वचनम्?
- 8) विशेषाधानहेतुः सिद्धौ वस्तुधर्मः कः?
- 9) निराकांक्षस्य वाक्यत्वे किं स्यात्?
- 10) प्रयोजनरूपार्थः कया वृत्त्या प्रतीयते?
- 11) वाक्ये आसत्तिः नाम कोऽभिप्रायः?
- 12) साहित्यदर्पणः कैः फलवान् भवति?

B) पञ्च समासेन विवृणुत।

3x5=15

- 1) पदलक्षणं निरूपयत?
- 2) पदलक्षणं निरूपयत।
- 3) बालस्य सङ्केतग्रहणं कथं भवति?
- 4) काव्यलक्षणे अदोषौ इति विशेषणं न युक्तम्।
- 5) महावाक्यलक्षणं निरूपयत।
- 6) उपादानलक्षणां सलक्षणोदाहरणं निरूपयत।
- 7) धर्मिगतां लक्षणां सोदाहरणं प्रतिपादयत।

C) त्रीणि विशदयत।

5x3=15

- 1) वाक्यलक्षणं निरूपयत।
- 2) कर्मणि कुशलः इत्यत्र मम्मटमतं प्रस्तूय दर्पणकारमतेन निरस्यत।
- 3) गौः जल्पति इत्यत्र विमतं प्रस्तूय ग्रन्थसिद्धान्तं दर्शयत।

4) मम्मटकाव्यलक्षणे सगुणौ इति विशेषणं न युक्तं, साधयत।

5) लक्षणावृत्तिं सलक्षणं निरूप्य कलिङ्गः साहसिकः गङ्गायां घोषः इत्यत्र समन्वयं प्रदर्शयत।

D) एकं प्रपञ्चयत।

10x1=10

1) तेन षोडशभेदिताः प्रपञ्चयत।

2) ग्रन्थोक्तरीत्या काव्यप्रयोजनानि उपपादयत।

SK-521 संस्कृतभाषाप्रवेशः ।

कालावधि: – होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः -- 50

A) यथाकारं दश वाक्यानि भावसप्तम्या यूयम् परिवर्तयत ।**1x10=10**

- 1) सर्वाणि शास्त्राणि यदा अधीतानि तदा महती कीर्तिः लभ्यते ।
- 2) यदा परमात्मा ज्ञातः तदा मोक्षः लभ्यते ।
- 3) करुणामयः भगवान् श्रीरामकृष्णः यदा प्रसन्नः तदा अन्यत् किम् आवश्यकम् ।
- 4) स्वामी विवेकानन्दः यदा षिकागोनगरे भाषितवान् तदा भारतं गर्वान्वितं जातम् ।
- 5) इमाः देव्यः यदा हसन्ति तदा चन्द्रोदयः इव दृश्यते ।
- 6) ताः बालिकाः यदा पठनं कुर्वन्ति तदा ते बालकाः खेलन्ति ।
- 7) अहं यदा आगतवान् तदा त्वम् अत्र न आसीः ।
- 8) यूयं यदा अन्यत्र गतवत्यः तदा अत्र कोऽपि न आसीत् ।
- 9) अयम् अध्यापकः यदा पाठयति तदा सम्यग् अवगमनम् भवति ।
- 10) दशरथस्य पुत्रः श्रीरामः यदा वनं गतवान् तदा प्रजाः अतीव दुःखिताः अभवन् ।
- 11) संस्कृतं यदा सम्यग्रूपेण अस्माभिः अधीतं तदा सर्वमपि अधीतम् इव ।
- 12) तव माता यदा सभायाम् भाषते तदा सर्वेऽपि श्रद्धया शृण्वन्ति ।
- 13) अनुराधा यदा लेखने दोषान् करोति तदा शिक्षकः तां तर्जयति ।

B) यथारुचि दश वाक्यानि यथानिर्देशं यूयं योजयत ।**1x10=10**

- 1) भगवान् अस्मभ्यं सद्बुद्धिम् प्रयच्छति । सः अस्मान् परिपालयति । (कर्तरि शतृप्रत्ययम् प्रयुज्य वाक्यद्वयं योजयत)
- 2) मम माता कृष्णाम् पूजयति । सा मन्त्रं जपति । (कर्तरि शतृ)
- 3) देशस्य शासकः ब्राह्मणोभ्यः गाः ददाति । सः पुण्यम् अर्जयति । (कर्तरि शतृ)
- 4) मुनयः सर्वदा ईश्वरस्य नामानि जपन्ति । ते लोकम् अनुगृह्णन्ति । (कर्तरि शतृ)
- 5) मम मित्रस्य भगिनी रमा पाठम् पठति । सा हसति । (कर्तरि शतृ)
- 6) इमाः महिलाः कर्म कुर्वन्ति । ताः धनं लभन्ते । (कर्तरि शतृ)
- 7) विद्वांसः शास्त्राणि पाठयन्ति । ते कीर्तिम् अर्जयन्ति । (कर्तरि शतृ)
- 8) ताः बालिकाः आपणे वस्तूनि क्रीणन्ति । ताः उच्चैः भाषन्ते । (कर्तरि शतृ)
- 9) बुद्धिमती परिचारिका स्वामिनं सेवते । सा गीतं गायति । (कर्तरि शानच्प्रत्ययम् प्रयुज्य वाक्यद्वयं योजयत)

- 10) मन्दिरे सर्वे भक्तजनाः देवं वन्दन्ते। ते सुखम् प्रार्थयन्ति। (कर्तारि शानच)
- 11) सा सर्वमपि कार्यम् एकाग्रतया कुरुते। सा सर्वेषाम् अभीष्टा जाता। (कर्तारि शानच)
- 12) चत्वारः वेदाः मया पठ्यन्ते। ते अस्माभिः पूज्यन्ते। (कर्मणि शानच)
- 13) ऋषिभिः अमराः वन्द्यन्ते। ते स्तूयन्ते। (कर्मणि शानच)

C) यथेष्टं पञ्च संख्याः संस्कृतभाषया लिख्यन्ताम्।

1x5=5

- 1) ३०, ५४०
- 2) १०, २६०
- 3) २५, १२५
- 4) ४, ४०४
- 5) ३, ३०३
- 6) २, २०२
- 7) १, १०६

D) यथेच्छं षट् प्रश्नाः समाधेयाः।

1.5x6=9

- 1) विद्वस्-शब्दस्य तृतीयायाः रूपाणि।
- 2) मति-शब्दस्य द्वितीयायाः रूपाणि।
- 3) दधि-शब्दस्य पञ्चम्याः रूपाणि।
- 4) साधु-शब्दस्य सप्तम्याः रूपाणि।
- 5) पथिन्-शब्दस्य द्वितीयायाः रूपाणि।
- 6) अदस्-शब्दस्य प्रथमायाः रूपाणि।
- 7) युष्मत्-शब्दस्य चतुर्थ्याः रूपाणि।
- 8) मनस्-शब्दस्य षष्ठ्याः रूपाणि।

E) यथाकामं दश प्रश्नाः समाधेयाः।

1x10=10

- 1) এটা চিহ্ন করে সে হেসেছিল। (কর্মণি বাক্যং লেখ্যম্)
- 2) তারা ঘরে গিয়ে ভাত খেয়ে খেলতে মাঠে যাবে। (অনুঘ্যতাম্)
- 3) যতদূর আমি জানি তারা এখনও এখানে আসে নাই। (ক্ৰবতুপ্রত্যয়স্য প্রয়োগঃ করণীয়ঃ)
- 4) ধাষিরা আমাদের রক্ষা করুন। (অনুঘ্যতাম্)
- 5) সবকিছু ভুলে গিয়ে নিজের কাজ কর। (অনুঘ্যতাম্)
- 6) ভুমি নিজেকে মৃতের মত উদর পূর্ণ করে থাক। (অনুঘ্যতাম্)
- 7) এটা শূনে সে পানীয় পান না করেই সে বাড়ি চলে গেল। (অনুঘ্যতাম্)

- 8) राम ऒ लक्ष्मण ढाके प्रणाम करे बने गिऱेऱिल। (क्तवतुप्रत्ययस्य प्रयोगः करणीयः)
- 9) श्रद्धालुः विद्यार्थी क्लिष्टमपि पाठम् अवगच्छति। (प्रयोगपरिवर्तनं कुरुत)।
- 10) दरिद्रके धनदान करा उऱिऱं। (कृत्यप्रत्ययः प्रयोज्यः)
- 11) आढाकेऱी पाँऱ ढाका दाऒ। (अनूद्यताढ)
- 12) काऒके अबऒा करा उऱिऱं नऱ। (अनूद्यताढ)
- 13) Mahabharata should be read by us. (अनूद्यताढ)

F) यथाभिरुऱि त्रिष्वेकस्मिन् विषये लघुः प्रबन्धः लेख्यः।

6x1=6

- 1) स्वामी विवेकानन्दः।
- 2) पूजावकाशः।
- 3) संस्कृतदिवसः।

SK-521 संस्कृतभाषाप्रवेशः

कालावधिः- होराद्वयम्

पूर्णाङ्काः- 50

A) यथेच्छं पञ्चदशवाक्यानां प्रयोगपरिवर्तनं कुरुत।

1*15=15

- 1) गुणी बालकः मार्गे करुणामयीं मातरम् अनुसरति। (कर्मणि)
- 2) गुणवती सीता वने गुणवन्तं स्वामिनम् रामम् आह्वयति। (कृद्योगः)
- 3) धूर्ताः असुराः मन्दिरेषु प्रचण्डां चामुण्डां देवीम् अर्चन्ति। (क्तप्रत्ययः)
- 4) वैद्यस्य उचितम् औषधं तीव्रं ज्वरं निमेषेण क्षयति। (कर्मणि)
- 5) सः रामः मित्रं गणेशं वने रक्षति। (कर्मणि)
- 6) गौरी बहूनि सुन्दराणि कमलानि पश्यति। (कृद्योगषष्ठी)
- 7) दयालुः हरिः सकलं पापं हरते। (क्तप्रत्ययेन)
- 8) नाथः ईश्वरं वासुदेवं प्रणमति। (कर्मणि)
- 9) परिश्रमी कृषीवलः वृक्षान् सिञ्चति। (क्तप्रत्ययेन)
- 10) भगवान् ब्रह्मा विश्वं सृजति। (कृद्योगषष्ठी)
- 11) वलिः आकाशे कदा विभुं पश्यति। (कर्मणि)
- 12) दिव्यं ददामि ते चक्षुः अहम्। (क्तवतुप्रत्ययेन)
- 13) भूतग्रामम् इमं विसृजामि पुनः पुनः। (क्तप्रत्ययेन)
- 14) कृपालुः गुरुः धीमन्तं शिष्यम् उपदिशति। (कृद्योगषष्ठी)
- 15) उचितम् औषधं तीव्रं ज्वरं क्षयति। (कर्मणि)
- 16) आचार्यः एव एवम् अत्र निवसति। (कर्मणि)
- 17) चारुः नृपः अपि कार्तिकं प्रणमति। (कर्मणि)
- 18) 18. दैत्यः सुन्दरान् कवीन् विस्मरति। (कर्मणि)

B) यथेच्छं अष्टवाक्यानां यथानिर्देशं प्रयोगपरिवर्तनं कुरुत।

1*8=8

- 1) मुग्धा नायिका रात्रौ वातायनात् चन्द्रं अपश्यत्। (क्तप्रत्ययः)
- 2) एकतिङ् वाक्यम् इति कस्य लक्षणम् ?
- 3) शक्तिभूते सनातनि इत्यत्र प्रथमा किदृशी?
- 4) साधवः कुसङ्गं अत्यजन्। (क्तवतुप्रत्ययः)
- 5) भगवता कृष्णेन दरिद्राय ब्राह्मणाय अक्षयपात्रं प्रदत्तम्। (कर्तरि)
- 6) वृक्षात् मधुराणि आम्राणि भूमौ अपतन्। (क्तप्रत्ययः)
- 7) पिता अन्नम् अखादत्। (भुज्-धातोः योगेन क्तप्रत्ययः)

- 8) लक्ष्मणः रामस्य पश्चात् अधावत्। (क्तप्रत्ययः)
 9) राजानौ राज्यं अपालयताम्।(क्तवतुप्रत्ययः)
 10) धातूपसर्गयोः मध्ये संहिता नित्या उत विकल्पजा?

C) यथाभीष्टं त्रयाणां सन्धिं कुरुत।

1*2=2

- 1) भानावुदिते
 2) गङ्गेशः
 3) इत्यस्मिन्
 4) देवारिः

D) शब्देन लिखत।

1*5=5

- 1) ७८ -
 2) ९६ -
 3) ३२ -
 4) ५२ -
 5) ८२ -

E) यथेच्छं पञ्चानां प्रश्नानाम् उत्तरं लिखत।

1*5=5

- 1) वर्तमाने परोक्षे.... इति श्लोकं पुरयत।
 2) परेणैवाण्..... इति श्लोकं पुरयत?
 3) रामः वेदं पठति इत्यत्र कर्ता कः स उक्तः अनुक्तो वा?
 4) पञ्चानां गणानां नामानि लिखत।
 5) लट्-लकारे किं विकरणं भवति?
 6) धातुसूत्र..... इत्यादिश्लोकं पुरयत।
 7) कः लकारः वेदेषु एव प्रयुज्यते?

F) यथेच्छम् अष्टशब्दानां रूपाणि लिखत।

1*8=8

- 1) कर्तृ-शब्दस्य चतुर्थी।
 2) भास्-शब्दस्य पञ्चमी।
 3) दातृ-शब्दस्य सप्तमी।
 4) शुचि-शब्दस्य प्रथमा।
 5) श्री-शब्दस्य तृतीया।
 6) नदी-शब्दस्य तृतीया।
 7) वार्-शब्दस्य पञ्चमी।
 8) अस्मद्-शब्दस्य चतुर्थी।
 9) जगत्-शब्दस्य सप्तमी।
 10) मति-शब्दस्य सम्बोधनम्।

G) यथेच्छं सप्तधातूनां रूपाणि लिखत।

1*7=7

- 1) आत्मनेपदिनः कृ-धातोः लृटि प्रथमपुरुषः।
 2) परस्मैपदिनः रुध्-धातोः लोटि उत्तमपुरुषः।
 3) आत्मनेपदिनः दा-धातोः लङि मध्यमपुरुषः।
 4) पठ्-धातोः लिटि उत्तमपुरुषः।
 5) दीव्-धातोः लुटि मध्यमपुरुषः।
 6) रुध्-धातोः लङि प्रथमपुरुषः।
 7) अद्-धातोः लृङि मध्यमपुरुषः।
 8) सेव्-धातोः लोटि उत्तमपुरुषः।
 9) लभ्-धातोः लुङि मध्यमपुरुषः।

EN-611 English

Time: 2 hours

Marks: 50

A) Read the passage and answer the following questions 10x1=10

A huge locomotive has rushed on over the line and a small worm that was creeping upon one of the rails saved its life by crawling out of the path of the locomotive. Yet this little worm, so insignificant that it can be crushed in a moment, is a living something, while this locomotive, so huge, so immense, is only an engine, a machine. You say the one has life and the other is only dead matter and all its powers and strength and speed are only those of a dead machine, a mechanical contrivance. Yet the poor little worm which moved upon the rail and which the least touch of the engine would have deprived of its life is a majestic being compared to that huge locomotive. It is a small part of the Infinite and, therefore, it is greater than this powerful engine. Why should that be so? How do we know the living from the dead? The machine mechanically performs all the movements its maker made it to perform, its movements are not those of life. How can we make the distinction between the living and the dead, then? In the living there is freedom, there is intelligence; in the dead all are bound and no freedom is possible, because there is no intelligence. This freedom that distinguishes us from mere machines is what we are all striving for. To be more free is the goal of all our efforts, for only in perfect freedom can there be perfection. This effort to attain freedom underlies all forms of worship, whether we know it or not.

If we were to examine the various sorts of worship all over the world, we would see that the rudest of mankind is worshipping ghosts, demons, and the spirits of their forefathers — serpent worship, worship of tribal gods, and worship of the departed ones. Why do they do this? Because they feel that in some unknown way these beings are greater, more powerful than themselves, and limit their freedom. They, therefore, seek to propitiate these beings in order to prevent them from molesting them, in other words, to get more freedom. They also seek to win favour from these superior beings, to get by the gift of the gods, what ought to be earned by personal effort.

On the whole, this shows that the world is expecting a miracle. This

expectation never leaves us, and however we may try, we are all running after the miraculous and extraordinary. What is mind but that ceaseless inquiry into the meaning and mystery of life? We may say that only uncultivated people are going after all these things, but the question still is there: Why should it be so?

- 1) How did the worm save its life?
- 2) Why is the worm considered to be more powerful than the engine?
- 3) How can we distinguish between the living and the dead?
- 4) What are the rudest of mankind worshipping?
- 5) What is the world expecting and what are we running after?

B) Write a letter to your father about your University and Belur Math. $10 \times 1 = 10$

C) Make sentences using any five words. $5 \times 1 = 5$
1) vigour 2) curious 3) intervene 4) radiance 5) dignity 6) demur 7) prattle

D) Fill in the blanks with proper prepositions. $1 \times 5 = 5$

- 1) Her Parents are anxious _____ her safety.
- 2) He has great influence _____ his disciples.
- 3) Oil is good _____ burns.
- 4) Do not confide your secrets _____ everyone.
- 5) We should accommodate ourselves _____ circumstances.

E) Answer Question number 1 and any three other questions. $5 \times 4 = 20$

F) Answer all the Questions briefly. (1+1+1+2)

- 1) Who is the poet of the poem If? Which country did he belong to?
- 2) Who is Bhola and Ramdayal?
- 3) What was Pratap Singh doing in the seventh chapter?
- 4) Write the last four lines of the poem Stopping by Woods on a Snowy Evening.

G) Describe the character of Mini. (Kabuliwallah)

- 1) Write about the message that the poet gives through the poem Stopping by Woods on a Snowy evening.
- 2) Give your views on Kabuliwallah's character as presented in the story Kabuliwallah.

H) Briefly summarize the poem IF?

EN-613 English

Time: 2 hours

Marks: 50

A) Read the passage and answer the following questions: 10x1=10

Nivedita was born Margaret Elizabeth Noble on 28th October 1867 in the small town of Dungannon in North Ireland. Her father, Samuel Richmond Noble, was a priest, and her mother was Mary Esabel Noble. Margaret lost her father at the tender age of ten, and was brought up by her maternal grandfather Hamilton. Hamilton was one of the first-ranking leaders of the freedom movement of Ireland. Inspired by the influence of her father and forefathers on the one hand and the ideals of her maternal grandfather on the other, she developed in her character truthfulness, religious zeal, patriotism and also an attraction for politics.

Margaret spent her early student life in a Church boarding school in London, which was marked by rigorous discipline. A sharply intelligent student, Margaret used to study extensively beyond the school syllabus. She studied with equal eagerness literature, music, arts, physics and botany. Margaret became a teacher when she was only seventeen. Before that she had successfully completed her formal education. Within a short while she opened a school at Wimbledon and started to teach students following her own methods. Shortly her name as a good teacher spread far and wide. Side by side, she started to contribute articles in various papers and periodicals. In no time she established herself as a powerful writer in the then intellectual circle of London. Besides, she regularly participated in Church-sponsored service work. She had developed an attraction for religion from her very childhood.

In spite of fair success in her external life, the formal Church-regulated religious life could not give her the peace she had been longing for. She tried to understand the truth about religion by studying books. But the desired peace ever eluded her and she was feeling dejected. This restlessness in her heart was not set to rest until she met the Indian sannyàsin Swami Vivekananda. On a cold afternoon in November 1895, Swami Vivekananda was explaining Vedanta philosophy in the drawing room of an aristocratic family in London. Margaret met Swamiji here for the first time. She was charmed by the philosophical exposition and the personality of the

sannyàsin.

- 1) When and where was Nivedita born?
- 2) Who all influenced Margaret in her childhood?
- 3) What kind of a student was Margaret?
- 4) What did Margaret do after completing her formal education?
- 5) How and when did Margaret meet Swami Vivekananda?

B) Write a short essay on the game of Cricket. (Outdoor Games, Benefits, Cricket in your Univ., Your sepciality, Indian and International Cricket, Future of Cricket). $10 \times 1 = 10$

C) Make sentences using any five words. $5 \times 1 = 5$
1) spectator 2) drag 3) absurd 4) grasp 5) retreat 6) engulf 7) wrinkle

D) Rewrite the following sentences as instructed. $1 \times 5 = 5$

- 1) The peole will make him President. (to Passive Voice)
- 2) My pocket has been picked. (to Active Voice)
- 3) I know her. (to Passive Voice).
- 4) He said to me, "What are you doing?" (to Indirect Speech)
- 5) Monica exclaimed that she was very clever. (to Direct Speech)

E) Answer Question number 1 and any three other questions. $5 \times 4 = 20$

1) Read the lines and answer the following questions.

“O God! Can I not grasp
Them with a tighter clasp?
O God! Can I not save
One from the pitiless wave?”

- 1) Name the poet and the poem. (2)
- 2) What does the poet want to grasp? (1)
- 3) What is the poet’s interpretation of life? (2)
- 2) Briefly summarize the story The Open Window.
- 3) Who is Framton Nuttel? Describe his character as seen in the story The Open Window.
- 4) Do you think that Jimmy was a good friend? Why do you think so? Explain with examples from the story After Twenty Years.
- 5) What is the poet’s message for his lover in the poem If You Forget Me?

EN-615 English (General)

Time: 2 hours

Marks: 50

-
- A) Answer any one of the following :** **1 x 7=7**
- 1) Give an account of Salvatore's Character.
 - 2) Describe the 'hard enough life' of Salvatore. what was the rarest quality of Salvatore?
- B) Answer any one of the following :** **1 x 6=6**
- 1) Where did Salvatore fall ill of serious ailment? What did the doctors tell him about his illness?
 - 2) What was Assunta's proposal to Salvatore? Where did Salvatore meet her first?
- C) Answer any three of the following** **3 x 4=12**
- 1) How many parts does a man play in his life? What are they?
 - 2) Give a description of first two stages of human life.
 - 3) What role does a man play as a soldier?
 - 4) What does the poet mean by 'Second Childishness'? Why is it called so?
- D) Answer any two of the following:** **2 x 3=6**
- 1) Who stood gazing reverentially on Raju's face? Where was he from?
 - 2) What was Raju's first profession? Why did tourists recommend Raju to one another?
 - 3) Who brought troubles to Raju's life? Who was Marco?
- E) Advertisement matter: Wanted Sales Executives to promote the sale of a mobile set in West Bengal. Apply within ten days to the Sales Manager, Nokia India Ltd. , 5 Gandhi Marg Mumbai – 1, along with your C.V. (Date of advertisement 25.8.2018 – The Telegraph)** **8**

or

Write a letter to the Incharge of library committee of your district to set a library in your area for the benefit of local people.

F) Put a verb in the gap in agreement with its subject. 6 x 1/2=3

- 1) The cost of all these articles _____ risen.
- 2) Much pains _____ been taken.
- 3) Great pains _____ been taken.
- 4) The horse and carriage _____ at the door.
- 5) The house with its contents _____ insured.
- 6) Sanskrit as well as English _____ taught here.

G) Rewrite the following sentences following direction: 8 x 1=8

- 1) I was kept awake by the noise. (Turn into active voice)
- 2) Somebody has done all the work. (Turn into passive voice)
- 3) His name was acceptable _____ all members. (Use preposition)
- 4) The man has desires _____ riches. (Use preposition)
- 5) Tagore was born of a _____ family. (Use preposition)
- 6) The accused _____ the charge. (Use the correct alternative – refuse, deny)
- 7) There is a Stationary/stationery shop in our area. (Choose the correct alternative)
- 8) Ranjan reached his village. He entered his hut. He saw sparrows' nests inside. (join into a complex sentence)

CA-621 Computer Applications (Practical)

Time : 2 hours

Marks-50

Create a directory named midsem-2018 (using terminal) and perform the following tasks in separate files:

- 9) Write the following English text in book format. Create a table of contents after the title: **15 marks**

Sri Ramakrishna's Sayings

Meeting with Bankim Chandra

Charity! Doing good! How dare you say you can do good to others? Man struts about so much; but if one pours foul water into his mouth when he is asleep, he doesn't even know it; his mouth overflows with it. Where are his boasting, his vanity, his pride, then?

A sannyasi must give up 'woman and gold'; he cannot accept it anymore. One must not swallow one's own spittle. When a sannyasi gives something to another, he knows that it is not himself who gives. Kindness belongs to God alone. How can a man lay claim to it? Charity depends on the will of Rama. A true sannyasi renounces 'woman and gold' both mentally and outwardly. He who eats no molasses must not keep molasses about. If he does, and yet tells others not to eat it, they won't listen to him.

A householder, of course, needs money, for he has a wife and children. He should save up to feed them. They say that the bird and the sannyasi should provide for the future. But the mother bird brings food in her mouth for her chicks; so she too provides. A householder needs money. He has to support his family.

Visit to Vidyasagar

By these philanthropic activities you are really doing good to yourself. If you can do them disinterestedly, your mind will become pure and you will develop love of God. As soon as you have that love you will realize him.

There is gold buried in your heart, but you are not yet aware of it. It is covered with a thin layer of clay.

One should constantly remember death. Nothing will survive death.

We are born into this world to perform certain duties, like the people who come from the countryside to Calcutta on business.

'I' and 'mine' -- these constitute ignorance. 'My house', 'my wealth', 'my learning', 'my possessions' -- the attitude that prompts one to say such thing comes out of ignorance.

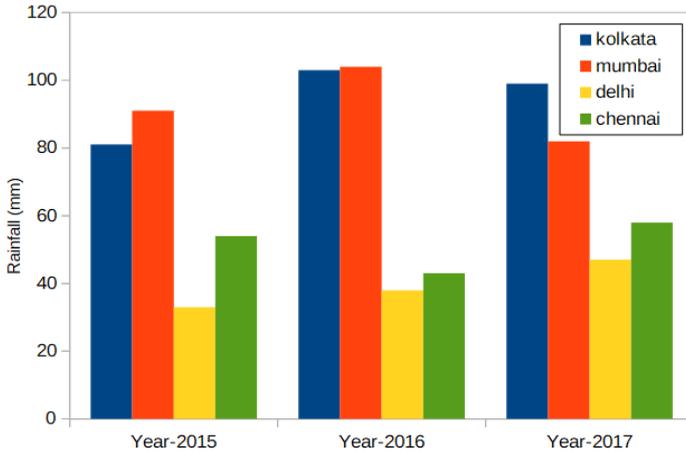
2) Please do the following task in *LibreCalc*: [20 marks]

The table below shows the rainfall (in mm) in four major cities in India for three consecutive years (2015 to 2017).

Construct a corresponding table in *LibreCalc* and show the average rainfall (over 3years) for each of the cities.

	Kolkata	Mumbai	Delhi	Chennai
Year-2015	81	91	33	54
Year-2016	103	104	38	43
Year-2017	99	82	47	58

Also create a chart (as below) showing rainfall versus year for all the cities.

3) Write the following text in Sanskrit in a separate file: [15 marks]

तदेतत्सत्यं यथा सुदीप्तात्पावकाद्विस्फुलिङ्गाः सहस्रशः प्रभवन्ते सरूपाः ।
 तदाक्षराद्विविधाः सोम्य भावाः प्रजायन्ते तत्र चैवापि यन्ति ॥
 अग्निर्मूर्धा चक्षुषी चन्द्रसूर्यौ दिशः श्रोत्रे वाग्विवृताश्च वेदाः ।
 वायुः प्राणो हृदयं विश्वमस्य पद्भ्यां पृथिवी ह्येष सर्वभूतान्तरात्मा ॥
 तस्मादग्निः समिधो यस्य सूर्यः सोमात्पर्जन्य ओषधयः पृथिव्याम् ।
 पुमान् रेतः सिञ्चति योषितायां बद्धी प्रजाः पुरुषात्संप्रसूताः ॥
 तस्माच्च देवा बहुधा संप्रसूताः साध्या मनुष्या पशवो वयांसि ।
 प्राणापानौ व्रीहियवौ तपश्च श्रद्धा सत्यं ब्रह्मचर्यं विधिश्च ॥
 सप्त प्राणाः प्रभवन्ति तस्मात् सप्तार्चिषः समिधः सप्त होमाः ।
 सप्ते इमे लोका येषु चरन्ति प्राणा गुहाशया निहिताः सप्त सप्त ॥
 अतः समुद्रा गिरयश्च सर्वेऽस्मात्स्यन्दन्ते सिन्धवः सर्वरूपाः ।
 अतश्च सर्वा ओषधयो रसश्च येनैष भूतैस्तिष्ठते ह्यन्तरात्मा ॥
 पुरुषः एवेदं विश्वं कर्म तपो ब्रह्म परामृतम् ।
 एतद्यो वेद निहितं गुहायां सोऽविद्याग्रन्थिं विकिरतीह सोम्य ॥

CA-621 Computer Applications (Pr.)

Time: 2 hours

Marks: 50

A) Create a table with the following data: [5]

Time Table				
Day /	Period I	Period II	Period IV	Period V
Sunday	Math	Science	English	Computer
Monday	Science	Computer	Math	English
Tuesday	English	Math	Computer	Science
Wednesday	Computer	Science	Math	English
Friday	Math	Science	English	Computer

- 1) Create margin at the top & bottom 1.1 inch and right & left 1.5 inch. [3]
- 2) Insert Period III column after Period II. [3]
- 3) Insert Thursday row below Wednesday row. [3]
- 4) Insert page number center align and “verdana” font. [3]
- 5) Table font “times new roman” and size 13. [3]

B) Answer any 3 questions:

- 1) Write a letter to your friends inviting them to your birthday party. Use Mail Merge Wizard to create personalized letter for them. Insert the at least five data containing name, address and city. 10

2) Answer the following questions:

- 1) Insert a picture and use text wrapping. [2]
 - 2) Insert Page number and Heading1 and Heading2 in header. [2]
 - 3) Write following: H₂O, CO₂, MnO₂, (A + B)². [2]
 - 4) Use auto-correct feature to type Sanskrit by typing only sa. [2]
 - 5) Do a drop cap for the first letter. Do 3 lines drop. [2]
- 3) **Type a paragraph in English as instructed. [10]**
Type a paragraph in Sanskrit as instructed. [10]

CA-621 Computer Applications (Theory)

Time : 2 hours

Sem- 1

Marks - 50

A) Choose the most appropriate answer

1x5=5

1) ASCII-8 can represent ____ characters ?

1) 128

3) 256

2) 64

4) 32

2) ALU of a computer system is the place where

1) data is read

3) shows the results

2) calculations are performed

4) stores the data

3) RAM means

1) Read Access Memory

3) Recursive Access Memory

2) Read Across Memory

4) Random Access Memory

4) Primary storage is

1) used to store data of jobs on which the computer is currently working.

3) slower than secondary storage.

2) cheap compared to secondary storage.

4) made of plastic.

5) In hexadecimal number system the base is ____?

1) 14

3) 12

2) 16

4) 18

B) Match the columns:

1x5=5

Column X

Column Y

First Generation Computers

Reads Data

ASCII-8

CU + ALU

ROM

8-bit code

CPU

Vacuum tubes

Input Unit

Non-volatile memory

C) Answer any two questions

10x2=20

1) Convert $(101110)_2$ to $(\quad)_8$.

10 marks

2) Draw a diagram for the basic organization of a computer system (CPU, Input Unit, Output Unit, Storage Unit) and describe the functions of each of them.

10marks

3) Describe the different kinds of memory – RAM, ROM, PROM, EPROM, Cache Memory.

10marks

D) Answer any four questions

5x4=20

1) Multiply binary numbers $(1111)_2$ and $(111)_2$. [5 marks]

- 2) Divide binary numbers $(100001)_2$ by $(110)_2$. Show the quotient and the remainder. 5 marks
- 3) Write the functions of the Arithmetic Logic Unit and the Control Unit of the CPU. 5 marks
- 4) State the features of the Unicode system 5marks
- 5) Do the following binary subtraction : $(10101)_2 - (1110)_2$. 5marks

CA-621 Computer Applications (Theory)

Time: 2 hours

Marks: 50

Group A**A) Fill in the blanks: (Any 5)****5 x 1 = 5**

- 1) The Decimal system uses _____ symbols to represent the values.
 - 1) 16
 - 2) 10
 - 3) 2
 - 4) 8
- 2) Binary 10101 is equivalent to decimal _____.
 - 1) 21
 - 2) 12
 - 3) 19
 - 4) 31
- 3) The two types of monitor are _____ and _____.
 - 1) Cathode Ray Tube and Liquid Crystal Display
 - 2) Dot-Matrix and Line printers.
 - 3) Both a and b
 - 4) None of them
- 4) The binary number system utilizes only two symbols _____ and _____ to represent the values.
 - 1) 0 and 2
 - 2) 3 and 1
 - 3) 1 and 2
 - 4) 0 and 1
- 5) _____ is the most common input device.
 - 1) Printer
 - 2) HDD
 - 3) Keyboard
 - 4) UPS
- 6) Unix is a _____ operating system.
 - 1) a) Single user
 - 2) b) Multi-user
 - 3) c) Batched
 - 4) d) Distributed
- 7) Keys that can be programmed to accomplish a certain task are called _____.
 - 1) User
 - 2) Special
 - 3) Function
 - 4) Distributed
- 8) Full form of EEPROM is _____.
 - 1) Electrically Erasable Programmable Read-Only Memory
 - 2) Electrically Erasable Programmable Random-Access Memory
 - 3) Electrically Erasable Programmable Read-Only Memory
 - 4) Electrically Erasable Programmable Read-Only Memory

B) State True or False:**5 x 1 = 5**

- 1) (7A2) is a number in octal system.
- 2) Storage in RAM is volatile.
- 3) Conversion of Binary numbers to Decimal numbers is done by grouping the binary digits.
- 4) A hard disk has higher capacity than floppy disk.
- 5) Data stored on magnetic disk can be directly accessed.

Group B

C) Answer any four questions:

4 x 5 = 20

- 1) State the differences between main memory and secondary memory.
- 2) Write short notes on keyboard.
- 3) What is computer? Give the functional block diagram of computer.
- 4) Give the differences between RAM and ROM.
- 5) What do you mean by Input and Output devices? Give examples.
- 6) Why do digital computers use binary numbers for their operations?
- 7) What are static and dynamic RAM? Briefly explain.

Group C

D) Answer any four questions:

4x 5 = 20

- 1) $(154)_{10} = (?)_2$
- 2) $(1001.101)_2 = (?)_{10}$
- 3) $(A35B)_{16} = (?)_{10}$
- 4) (a) $(6BC)_{16} = (?)_2$ (b) $(637)_8 = (?)_2$
- 5) $(3F2)_{16} = (?)_8$
- 6) $(4753)_8 = (?)_{16}$

CA-623 C Programming Language - Practical

Time :2 hours

marks: 50

A) General Instructions:

There are five compulsory questions of 10 marks each.

Write all the code or steps which you have performed, in your answer script.

- 1) Create a C program to find the largest among three user-given numbers.
- 2) Develop a program that prompts for and accepts five different type of flower names into a two-dimensional array. Then display the stored names on the screen.
- 3) Create the following pattern, using for *loop*, on the screen:
A
B C
D E F
G H I J
K L M N O
- 4) Build a program that accepts a character from the keyboard and checks for whether the entered character is uppercase or lowercase. Report the result on the terminal.
- 5) Create a program that is capable of adding a maximum of six user-given integers. If user gives any negative integer among those of six it must be skipped i.e. it should not be added with the result.

CA-625 (NLP)

Duration-2 hours

Sem 5

FM-50

A) Show MM Structure and the name of the structure for any 10 sentences **2x10 = 20**

1) रजकस्य वस्त्रम्	7) गणेशाय मोदकः रोचते
2) बालकः धावति	8) शिशुम् अग्नेः वारयति पिता
3) पठन् छात्रः	9) पाठं पठित्वा छात्रः गृहं गच्छति
4) सुन्दरं पुष्पम्	10) वृक्षात् पर्णानि पतन्ति
5) तरन् मत्स्यः	11) तस्य वचनं श्रुत्वा अयं चकितः
6) नीलमेघात् वृष्टिः भवति	12) ग्रामं गन्तुं स यानम् आरोहत्

B) Answer the following questions **5 x 2 = 10**

- 1) Write a WFT using wx-notation for the word rAma or ramA.
- 2) Write a PT using wx-notation for the word rAma or ramA.

C) Answer any two **10 x 2 = 20**

- 1) Write some applications of NLP.
- 2) Write a brief note on MM Structure.
- 3) Write an algorithm to form a PT.

EN-631 Environmental Studies

Time: 2 hours

Marks: 50

Group-A

A) Choose the correct answer:**1x10= 10**

- 1) Biosphere is made of
 - 1) Atmosphere.
 - 2) Lithosphere.
 - 3) Hydrosphere.
 - 4) All of them.
- 2) World environment day is celebrated on
 - 1) 5th Sept.
 - 2) 5th Nov.
 - 3) 5th June.
 - 4) 5th Dec.
- 3) Which of the following is the largest ecosystem of the world?
 - 1) River
 - 2) forest
 - 3) grassland
 - 4) ocean.
- 4) Ladakh is present in bio-geographical region, called :
 - 1) Himalayas
 - 2) Semi- arid
 - 3) Trans- Himalayas
 - 4) North- east.
- 5) The term ecosystem was coined by
 - 1) Transley
 - 2) Odum
 - 3) Reiter
 - 4) None of these.
- 6) Energy flow in an ecosystem is :
 - 1) Unidirectional
 - 2) Bidirectional
 - 3) Multi-directional.
- 7) In a food chain, which tropic level would have the greatest amount of available energy?
 - 1) First
 - 2) Second
 - 3) Third
 - 4) Fourth
- 8) Green plants are called _____ in ecosystem.
 - 1) Consumer
 - 2) producer
 - 3) scavengers
 - 4) decomposers.
- 9) Free floating microscope organisms are :
 - 1) Neuston
 - 2) Plankton
 - 3) Nekton
 - 4) none of these
- 10) In a pond ecosystem, the pyramid of biomass is :
 - 1) inverted
 - 2) upright
 - 3) partly upright.

Group- B

B) Answer any ten questions:

2 x 10=20

- 1) How many biodiversity hotspots are there in India?
- 2) What do you mean by productive use value?
- 3) What are the types of ecological pyramid?
- 4) What is the meaning of lentic?
- 5) What do you mean by deep ecology?
- 6) How many bio-geographic zones and bio-geographic provinces are in India?
- 7) What is SEAL?
- 8) What is biome?
- 9) What is eco-system ?
- 10) What are detritivores?
- 11) What are endemic species?
- 12) What is in-situ conservation?

Group- C

C) Answer any four questions

5 x 4=20

- 1) What are the major importance of biodiversity?
- 2) What are the causes of extinction of biodiversity?
- 3) What is the need for environmental studies?
- 4) What are the recent changes in environment?
- 5) How does a nitrogen cycle work in nature?
- 6) Read the following passage carefully and choose the correct statement/statements.

The main characteristic feature of energy flow is that it is reduced in every step. According to Raymond Lindeman law, the transfer of food energy from one trophic level to another trophic level remains 10% on an average. Plants can use 1% of the solar energy. The primary consumers (herbivores) can use 10% of the energy from the plants. Secondary consumers can use 10% of the energy from primary consumers.

Statement -1: According to Lindeman Law, the transfer of food energy from one trophic level to another trophic level is 10% on an average.

Statement -2: Plants can use 1% of the solar energy.

Statement- 3: Secondary consumers can use 1% of energy from primary consumers on an average.

EN-631 Environmental Studies

Time: 2 hours

Marks: 50

A) Answer any ten:**1x10=10**

- 1) Coal is a (renewable/ non-renewable) resource
- 2) WWF stands for _____ .
- 3) "Origin of Species" is written by _____ .
- 4) Chipko movement happened at (Garhwal/ Kerala/ Karnataka)
- 5) What is the excessive growth of algae and aquatic plants due to added nutrients called?
- 6) About _____ of the total water available on earth is found in oceans and is too salty for drinking or irrigation.
- 7) What does BOD stand for?
- 8) Porous water-saturated layers of sand, gravel or bedrock through which ground water flows are called _____ .
- 9) Define Biodiversity.
- 10) Write full form of IUCN.
- 11) What is Conservation?
- 12) What is red data book?

B) Answer any five:**3x5=15**

- 1) Make a comparison between renewable and non-renewable resource
- 2) What do you meant by JFM.
- 3) How does the hydrological cycle maintain in the environment?
- 4) Distinguish between point sources and non-point sources of pollution.
- 5) What are oxygen depleting wastes?
- 6) What is biomagnification?
- 7) Define Biodiversity hotspots? Name the two Biodiversity hotspot in India.
- 8) What is species richness? Name the two sanctuary in West Bengal.
- 9) Define Food chain .

C) Answer any three:**5x3=15**

- 1) Make a brief note on the importance of forest.
- 2) Describe about the atmospheric components and layers.
- 3) Briefly state how inorganic plant nutrients result in water pollution.
- 4) Write a short note on disease-causing agents (pathogens).

5) What is Conservation of germplasm? Distinguish between extinct and endangered species.

6) How do you measure Alpha, Beta and Gamma diversity?

D) Answer any one:

10x1=10

1) Write short note on the four sphere by which environment is consisting of.

2) Write a short note on the control measures used for preventing water pollution.

Define ecosystem. Write a short note on the pond ecosystem.

PR-655 Comparative Religion and Philosophy

Duration–2Hours

Full Marks–50

A) Answer any ten (in 1 or 2 lines)

1x10=10

- 1) কোন সাম্রাজ্য ইহুদিদের প্রথম মন্দিরটি ধ্বংস করে ?
- 2) ইহুদিদের 'নির্বাচিত ভূমি' কোনটি ?
- 3) ইহুদিধর্মে 'সাব্বাত' কাকে বলে?
- 4) ইহুদিধর্মে ঈশ্বর এবং মানুষের সম্পর্ক কি ভাবে স্থাপিত ?
- 5) ইহুদিধর্মকে কেন 'প্রকাশিত ধর্ম' (revealed religion) বলা হয় ?
- 6) ইহুদিধর্মে নববর্ষ কি নামে পরিচিত? তা কি ভাবে পালিত হয় ?
- 7) 'Diaspora' বলতে কি বোঝায় ? ইহুদি ধর্মের নিরিখে তা উল্লেখ কর ।
- 8) 'মিশনা' কাকে বলে?
- 9) জেরুসালেমে অট্টোমান সাম্রাজ্যের সময়কাল এবং ঘটনাবলী উল্লেখ কর ।
- 10) ইহুদিদের ধর্মীয় গ্রন্থটি কি ?
- 11) সামাজিক ধর্ম রূপে হিন্দুধর্মের বিশেষ বৈশিষ্ট্যটি সংক্ষেপে ব্যাখ্যা দাও ।
- 12) ডঃ রাধাকৃষ্ণন ধর্ম কে কি ভাবে ব্যাখ্যা দিয়েছেন?
- 13) ইহুদিধর্মে 'পুরিম' উৎসবটি কি ভাবে পালিত হয় ?
- 14) ইহুদিধর্ম কেন একেশ্বরবাদী ধর্ম (monotheistic religion) ?
- 15) আব্রাহাম এবং মোজেসের পরবর্তীকালে কোন কোন ধর্মগুরু ইহুদিধর্ম রক্ষা করতে এসেছিলেন ?

B) Answer any five (in a paragraph)

3x5=15

- 1) ইহুদিধর্মে এই জগৎ কে কি ভাবে দেখা হয় ?
- 2) ব্যক্তিগত ধর্ম ও সামাজিক ধর্মের মধ্যে পার্থক্য নির্ণয় কর ।
- 3) ধর্মের তুলনামূলক অধ্যয়ন-গবেষণার সঙ্গে অন্যান্য মতাদর্শের পার্থক্য কোথায়?
- 4) ইহুদিধর্মে মৃত্যুর পর জীবনের ব্যাখ্যা দাও ।
- 5) ধর্মের তুলনামূলক অধ্যয়ন-গবেষণার সঙ্গে আন্তঃ ধর্মিক ভাব বিনিময়ের পার্থক্য কোথায়?
- 6) ইহুদিধর্মে ১০৯৯-১২৯৯ সময়কালটি কি ভাবে স্বর্ণযুগ ?
- 7) ধর্মের তুলনামূলক অধ্যয়ন-গবেষণাতে সহানুভূতি এবং সহমর্মিতার গুরুত্ব আলোচনা কর ।

C) Answer any three (in about a page)

5x3=15

- 1) ইহুদিধর্মে মানুষের স্বরূপ কি তা ব্যাখ্যা কর ।
- 2) ধর্মের তুলনামূলক অধ্যয়ন-গবেষণায় আশঙ্কার জায়গাটি কোথায় ?
- 3) ইহুদিধর্মে অমঙ্গল এবং ক্লেসভোগের ব্যাখ্যা কি ভাবে দেওয়া হয়েছে ?
